Әл-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
Заң факультеті
Азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасы

Бекітілді
Заң факультетінің
деканы Байдельдинов
Д.Л.
«27» 06 2023 ж. Хаттама № 10

ПӘННІҢ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕНІ

99893 Азаматтық құқық (жалпы бөлім)

Мамандығы: **«6В12301 – Құқық қорғау қызметі» білім беру бағдарламасы**

Курс –1, семестр – 2
Кредит саны –5
Оқу нысаны:
күндізгі

Алматы, 2023

«6В12301-Құқық қорғау қызметі»білім беру бағдарламасы негізінде құрастырылды

ПОӘК құрастырған: заң ғылымдарының кандидаты, доцент Г.Б.Мұқалдиевамен

Азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасында отырысында қаралды және ұсынылды

«22» 06 2023 ж. №39 хаттама

Кафедра меңгерушісі
з.ғ.д., профессор Тыныбеков С.Т.

СИЛЛАБУС
2023-2024 оқу жылының күзгі семестрі
«6В12301 Құқық қорғау қызметі» білім беру бағдарламасы
1 курс, қазақ бөлімі

<table>
<tr><th rowspan="2">Пәннің ID және атауы</th><th rowspan="2" colspan="2">Білім алушының өзіндік жұмысын (БӨЖ)</th><th colspan="3">Кредиттер саны</th><th rowspan="2">Креди т-тердің жалпы саны</th><th rowspan="2">Оқытушының жетекшілігімен білім алушының өзіндік жұмысы (ОБӨЖ)</th></tr>
<tr><th>Дәрістер (Д)</th><th>Семинар сабақтар (СС)</th><th>Зерт. сабақтар (ЗС)</th></tr>
<tr><td>99893 Азаматтық құқық</td><td colspan="2">5</td><td>1.7</td><td>3.3</td><td>-</td><td>5</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="8">ПӘН ТУРАЛЫ АКАДЕМИЯЛЫҚ АҚПАРАТ</td></tr>
<tr><td>Оқыту түрі</td><td>Циклы, компоненті</td><td colspan="2">Дәріс түрлері</td><td colspan="2">Семинар сабақтарының түрлері</td><td colspan="2">Қорытынды бақылаудың түрі мен платфомасы</td></tr>
<tr><td>Оффлайн</td><td>КП, жоғары оқу компоненті/ Азаматтық құқығы</td><td colspan="2">Классикалық шолу, проблемалық, практикалық, дәріс</td><td colspan="2">логикалық тапсырмалар, пікірталас, сөз жұмбақтар құрастыру, тест-сұрақтар</td><td colspan="2" rowspan="7">Универ жүйесінде тест</td></tr>
<tr><td>Дәріскер (лер)</td><td colspan="5">Мұқалдиева Гулия Бөкешқызы</td></tr>
<tr><td>e-mail:</td><td colspan="5">gulyiya@mail.ru</td></tr>
<tr><td>Телефоны:</td><td colspan="5">8775-527-1822</td></tr>
<tr><td>Ассистент (тер)</td><td colspan="5">Омиртай Роза</td></tr>
<tr><td>e-mail:</td><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td>Телефоны:</td><td colspan="5">87017288446</td></tr>
<tr><td colspan="8">ПӘННІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ПРЕЗЕНТАЦИЯСЫ</td></tr>
<tr><td>Пәннің мақсаты</td><td colspan="5">Оқытудан күтілетін нәтижелер (ОН)*</td><td colspan="2">ОН қол жеткізу индикаторлары (ЖИ)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Қазіргі қоғамдағы мүліктік және мүліктік емес жеке, мүлікпен байланысты туындайтын жеке қатынастарды анықтау үшін ҚР АК-не және заңнамаларға сәйкес азаматтық құқық институттарының түсінігін анықтау</td><td colspan="5" rowspan="2">ОН.1 Азаматтық құқықтың жалпы қағидаларын реттейтін нормативтік – құқықтық актілер ережелерін; азаматтық құқық пәнінің ұғымдық аппаратын, азаматтық құқықтық қатынастар түсінігін және элементтерін, субъектілердің құқық мәртебесін түсіндіру. Азаматтық құқықтың жалпы институттарын және ережелеріне талдау; азаматтық құқықтың жүйелерінің өзара байланыстылығы, айырмашылығын анықтау, теорияның негізгі ұғымдарын белгілеу.</td><td colspan="2">ЖИ 1.1 Азаматтық құқық туралы ұғымды, оның пәнін, әдісін, қайнар көздерін, жүйесін анықтау, түсініктерін талдау</td></tr>
<tr><td colspan="2">ЖИ 1.2. Азаматтық құқықтық қатынастар реттеуге арнайы нормативтік құқықтық актілердің қолданылуын негіздеуді және заңнама</td></tr>
</table>

және олардан туындайтын құқықтарды қорғаудың тәртібін анықтау, дауларды шешу кезінде заң қызметінде құқықтық нормаларды қолдану дағдыларын қалыптастыру.		нормаларын дұрыс түсіндіруді көрсету, ерекшеліктерін көрсету.
		ЖИ 1.3 Азаматтық құқықтық қатынастар субъектілерін топтастыру, құқықтық мәртебесін көрсете отырып, азаматтық құқықтың конституциялық, салалық, салааралық қағидаларын анықтау, негіздерін белгілеу.
	ОН 2. Азаматтық құқық объектілерін анықтау, олардың классификациясын қолдану негіздерін көрсету. Азаматтық құқық объектілерінің ерекшеліктерін анықтау.	ЖИ 2.1 Азаматтық құқық объектілерін анықтау, объектілердің түрлерін талдау
		ЖИ 2.2 Қозғалмайтын мүліктің құқықтық режимін анықтау, қозғалмайтын мүлікті ерекшеліктерді талдау
		ЖИ 2.3 Азаматтық құқық объектілерін топтастырады, негіздерін талдау. Мүліктік емес жеке құқықтарды қорғау негіздерін қолдануды көрсету, негіздерін талдау.
	ОН 3. Азаматтық құқықтық мәмілелер мен шарттардың негізгі түрлері, нысандары, олардың жасалуы мен жарамдылығы, азаматтық құқықтарды қорғау мерзімдері бойынша азаматтық заңнамаларды талдау; меншіктің құқықтық реттелуін анықтау, меншіктің қорғалуын талдауға қатысты туындайтын мәселелер бойынша білікті заңи қорытындыларына белгілерін көосету.	ЖИ 3.1 Азаматтық-құқықтық мәмілелер мен шарттардың айырмашылығын анықтайды тәртібін түсіндіреді. Мәмілелер мен шарттардың түрлерін анықтау, жасалу негіздерін анықтау. Мәміленің жарамсыздығы мен шарттардың өзгеруі мен бұзылу негіздерін белгілеу

		ЖИ 3.2 Азаматтық құқықтарды жүзеге асыру, қорғау мерзімдерін есептеу, меншік түрлерін анықтау, меншік құқығының талдау, тоқтатылу, қорғалу мәселелерін көрсету, негіздерін белгілеу.
	ОН 4. ҚР АК сәйкес міндеттемелер түсінігін, түрлерін анықтау, міндеттеменің орындалу негіздерін қамтамасыз ету шараларын негіздеу, мәселелерін талдау, негіздерін көрсету.	ЖИ 4.1 Міндеттемелердің түсінігін, ерекшеліктерін анықтау. Міндеттемелердің түрлерін топтастыру, объектілерін көрсету, негіздерін анықтау
		ЖИ 4.2 Міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету әдістерін түсіндіру, құқықтық реттелуін негіздеу
		ЖИ 4.3 Міндеттемелердің тоқтатылуының негіздерін анықтау
	ОН 5. Азаматтық құқықтық жауапкершілік заңнамасын білудің теориялық, танымдық аспектілерін бөліп көрсету, қалыптастыру кезінде туындайтын құқықтық мәселелермен коллизияларды шешу, негіздерін талдау.	ЖИ 5.1 **1** Азаматтық құқықтық жауапкершілік негіздерін анықтау. Азаматтық-құқықтық жауапкершілік түрлерін көрсету.
		ЖИ 5.2 Жауапкершілік мөлшерін сот тәжірибесі негізінде анықтау. Залалардың орнын толтыру негіздерін көрсету.
Пререквизиттер	TGP1201 Мемлекет және құқық теориясы, КР RK 1202 Конституциялық құқық	
Постреквизиттер	**GPRK3206** ҚР Азаматтық құқығы ерекше бөлімі ,**KREK 2413** ҚР Еңбек құқығы 2470 Кәсіпкерлік құқық	
Оқу ресурстары	**Әдебиет:** **1.Негізгі:** **1.**Қазақстан Республикасының Конституциясы. 30 тамыз 1995 жыл.	

	08.06.2023 өзгертулер мен толықтыруларымен бірге, эл.база «adilet.kz»,2023 ж. 2.Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі., 1994ж. эл.база «adilet.kz»,2023ж. 3.Басин Ю.Г. Сулейменов М.К. ҚР Азаматтық құқығы., Алматы.,2020ж. 4.Михайленко, Е. М. Гражданское право. Общая часть : учебник и практикум для вузов / Е. М. Михайленко. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : Издательство Юрайт, 2022. - 413 с. 5.Климкин С.И. Гражданское право Республики Казахстан. Общая часть: Учебное пособие. – Алматы: Научно-издательский центр Каспийского общественного университета, 2018.-124 с. **Интернет-ресурстар:** пән бойынша қосымша оқу материалы, сондай-ақ деректер базалар жүйесі үшін құжаттама, үй тапсырмасын, жобаларды орындау үшін пайдаланылатын, univer.kaznu.kz. сайтының бетіндегі ПОӘК бөлімінде қол жетімді болады. htpp//www.Adilet.zan.kz, http://almaty-otary.kz/vystuplenie--a.-zhanabilovoy---pred, http://www..gov./ru/node/254 http://www..gov./ru/node/254 **2. Қосымша:** **Интернет-ресурстар** 1. http://elibrary.kaznu.kz/ru 2. https://adilet.zan.kz/kaz/ 3. https://blog.agrokebety.com/ponyatiye-agrarnogo-prava **Мәліметтердің кәсіби ғылыми базасы** 1. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-ң кітапханасы

Пәннің академиялық саясаты	Пәннің академиялық саясаты әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Академиялық саясатымен және академиялық адалдық Саясатымен айқындалады. Құжаттар Univer ИЖ басты бетінде қолжетімді. **Ғылым мен білімнің интеграциясы.** Студенттердің, магистранттардың және докторанттардың ғылыми-зерттеу жұмысы – бұл оқу үдерісінің тереңдетілуі. Ол тікелей кафедраларда, зертханаларда, университеттің ғылыми және жобалау бөлімшелерінде, студенттік ғылыми-техникалық бірлестіктерінде ұйымдастырылады. Білім берудің барлық деңгейлеріндегі білім алушылардың өзіндік жұмысы заманауи ғылыми-зерттеу және ақпараттық технологияларды қолдана отырып, жаңа білім алу негізінде зерттеу дағдылары мен құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған. Зерттеу университетінің оқытушысы ғылыми- зерттеу қызметінің нәтижелерін дәрістер мен семинарлық (практикалық) сабақтар, зертханалық сабақтар тақырыбында, силлабустарда көрініс табатын және оқу сабақтары мен тапсырмалар тақырыптарының өзектілігіне жауап беретін ОБӨЗ, БӨЗ тапсырмаларынабіріктіреді. **Сабаққа қатысуы.** Әр тапсырманың мерзімі пән мазмұнын іске асыру күнтізбесінде (кестесінде) көрсетілген. Мерзімдерді сақтамау баллдардың жоғалуына әкеледі. **Академиялық адалдық.** Практикалық/зертханалық сабақтар, БӨЖ білім алушының дербестігін, сыни ойлауын, шығармашылығын дамытады. Плагиат, жалғандық, шпаргалка пайдалану, тапсырмаларды орындаудың барлық кезеңдерінде көшіруге жол берілмейді. Теориялық оқыту кезеңінде және емтихандарда академиялық адалдықты сақтау негізгі саясаттардан басқа «Қорытынды бақылауды жүргізу Ережелері», «Ағымдағы оқу жылыныңкүзгі/көктемгі семестрінің қорытынды бақылауын жүргізуге

	<u>арналған Нұсқаулықтары»,</u> <u>«Білім алушылардың тестілік құжаттарының көшіріліп алынуын тексеру туралы Ережесі»</u> тәрізді құжаттармен регламенттеледі. **Инклюзивті білім берудің негізгі принциптері.** Университеттің білім беру ортасы гендерлік, нәсілдік/этникалық тегіне, діни сенімдеріне, әлеуметтік-экономикалық мәртебесіне, студенттің физикалық денсаулығына және т.б. қарамастан, оқытушы тарапынан барлық білім алушыларға және білім алушылардың бір-біріне әрқашан қолдау мен тең қарым-қатынас болатын қауіпсіз орын ретінде ойластырылған. Барлық адамдар құрдастарымен курстастарының қолдауы мен достығына мұқтаж. Барлық студенттер үшін жетістікке жету, мүмкін емес нәрселерден гөрі не істей алатындығы болып табылады. Әртүрлілік өмірдің барлық жақтарын күшейтеді. Барлық білім алушылар, әсіресе мүмкіндігі шектеулі жандар, телефон/e-mail gulyiya@mail.ru немесе MS Teams-тегі бейне байланыс арқылы https://us05web.zoom.us/j/84967449927?pwd=nLIg4045sHDSW4kwagfuIsG49fXYmT.1 кеңестік көмек ала алады.

БІЛІМ БЕРУ, БІЛІМ АЛУ ЖӘНЕ БАҒАЛАНУ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

Оқу жетістіктерін есептеудің баллдық-рейтингтік әріптік бағалау жүйесі				**Бағалау әдістері**
Баға	**Баллдардың сандық баламасы**	**% мәндегі баллдар**	**Дәстүрлі жүйедегі баға**	**Критериалды бағалау** – айқын әзірленген критерийлер негізінде оқытудың нақты қол жеткізілген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелерімен ара салмақтық процесі. Формативті және жиынтық бағалауға негізделген. **Формативті бағалау** – күнделікті оқу қызметі барысында жүргізілетін бағалау түрі. Ағымдағы көрсеткіш болып табылады. Білім алушы мен оқытушы арасындағы жедел өзара байланысты қамтамасыз етеді. Білім алушының мүмкіндіктерін айқындауға, қиындықтарды анықтауға, ең жақсы нәтижелерге қол жеткізуге көмектесуге, оқытушының білім беру процесін уақтылы түзетуге мүмкіндік береді. Дәрістер, семинарлар, практикалық сабақтар (пікірталастар, викториналар, жарыссөздер, дөңгелек үстелдер, зертханалық жұмыстар және т.б.) кезінде тапсырмалардың орындалуы, аудиториядағы жұмыс белсенділігі бағаланады. Алынған білім мен құзыреттілік бағаланады. **Жиынтық бағалау** – пән бағдарламасына сәйкес бөлімді зерделеу аяқталғаннан кейін жүргізілетін бағалау түрі. БӨЖ орындаған кезде семестр ішінде 3-4 рет өткізіледі. Бұл оқытудан күтілетін нәтижелерін игеруді дескрипторлармен арақатынаста бағалау. Белгілі бір кезеңдегі пәнді меңгеру деңгейін анықтауға және тіркеуге мүмкіндік береді. Оқу нәтижелері бағаланады.
A	4,0	95-100	Өте жақсы	
A-	3,67	90-94		
B+	3,33	85-89	Жақсы	

B	3,0	80-84		**Формативті және жиынтық бағалау**	**% мәндегі баллдар**
B-	2,67	75-79		Дәрістердегі белсенділік	5
C+	2,33	70-74		Практикалық сабақтарда жұмыс істеуі	8 балл
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық	Өзіндік жұмысы	15
C-	1,67	60-64		Жобалық және шығармашылық қызметі	0
D+	1,33	55-59	Қанағаттанарлықсыз	Қорытынды бақылау (емтихан)	40
D	1,0	50-54		ЖИЫНТЫҒЫ	100

Оқу курсының мазмұнын іске асыру күнтізбесі (кестесі). Оқытудың және білім берудің әдістері.

Аптасы	Тақырып атауы	Сағат саны	Макс. балл
МОДУЛЬ 1 Азаматтық құқықтың жалпы ережелері			
1	**Д 1.** Азаматтық құқықтың құқық саласы ретіндегі түсінігі. құқығының қайнар көздері мен құқықтық жүйедегі орны, қағидаларына талдау жасау. Қазақстан Республикасының азаматтық құқығының туралы заңнамасы	1	
	СС1. Қазақстан Республикасында азаматтық құқықтың негізгі ережелері мен қағидалары, пәнін және әдістерін анықтаңыз ,жүйесін көрсету.	2	7
2	**Д2.** Азаматтық құқықтық қатынастары (мүліктің, мүліктік емес, абсолюттік, салыстырмалы, заттық міндеттемелік).	1	
	СС2. Азаматтық құқықтық қатынастарды анықтауға байланысты казустар шешу және құрамын, негізгі ұғымын,түрлерін қарастыру және казустар шешу.	2	7
	ОБӨЖ 1. БӨЗ 1 орындау бойынша кеңестер		
3	**Д 3.** Азаматтық құқық саласындағы құқықтық қатынастар, субъектілерді топтастыру (өзекті мәселелері). Азаматтық құқықтық қатынастар субъектілеріне (жеке тұлға) талдау жасау,белгілерін көрсету.	1	
	СС3. Жеке тұлғаның құқықсубъектілігін анықтауға байланысты казустарды орындау.	2	7
	БӨЖ 1. Азаматтық құқығының басқа ұлттық құқық салаларынан айырмашылығы мен ерекшеліктеріне талдау жасау,арнайы белгілерін көрсету. Азаматтық құқықтың қайнар көздері		25
4	**Д4.** Азаматтық құқықтың субъектілері заңды тұлғалар. Коммерциялық заңды тұлғалар	1	
	СС4. Шаруашылық серіктестіктердің құқықтық жағдайын казустар орындау. Құрылтай құжаттарын дайындау	2	7
5	**Д5.** Коммерциялық емес заңды тұлғалар ұғымын сипаттап ашу және түрлерін талдау.	1	
	СС5. Коммерциялық емес заңды тұлғалардың тіркелуін анықтауға казустар шығару	2	7
МОДУЛЬ 2 Азаматтық құқығының нормаларды қолдану тәртібі			
6	**Д6.** Азаматтық құқықтық қатынастар объектілері құрамына талдау жасау.	1	

	СС6. Азаматтық құқықтық қатынастар объектілерінің құқықтық режимін анықтауға казустар шығару.	2	7
	ОБӨЖ 2. БӨЖ 2 орындау бойынша кеңестер		
7	**Д7.** Мәміленің түсінігі мен ерекшеліктері және түрлерін анықтау.	1	
	СС7. Мәміле нысандары мен жарамсыздығына есептер шығару	2	**7**
	БӨЖ 2. Азаматтық құқықтық қатынастардың пайда болуы, азаматтық құқықтарды жүзеге асыру		26
Аралық бақылау 1			**100**
8	**Д8.** Меншік құқығы түсінігі мен түрлері, нысандары түрлеріне жалпы сипаттама беріңіз, сипаттау негізінде анықтау	1	
	СС8. Меншік құқығының пайда болуына,түрлеріне жалпы сипаттама беріңіз, казустар шығару.	2	**7**
	ОБӨЖ 3. БӨЖ 3 орындау бойынша кеңестер		
9	**Д9.** Меншік құқының белгілері,ерекшеліктері.	1	
	СС9. Меншік құқығының еріксіз тоқтатылуына казустар шығару.	2	**7**
	БӨЖ 3. Мәмілелердің түрлері мен ерекшеліктеріне талдау жасау, эссе жазу		20
10	**Д10.** Міндеттеме түсінігі мен түрлерін анықтау.	1	
	СС10. Міндеттеме: жалпы ережелеріне есептер шығару	2	**7**
	ОБӨЖ 4. БӨЖ 4 орындау бойынша кеңестер		
МОДУЛЬ 3 Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету және шарт туралы жалпы ережелер			
11	**Д11.** Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету, түрлеріне талдау жасау.	1	
	СС11. Кепіл мен тұрақсыздық төлеміне казустар шығару..	2	**7**
12	**Д12.** Міндеттеменің тоқтатылуы тәртібі, тоқтатылу негіздерін қарастыру.	1	
	СС12. Міндеттеменің тоқтатылуына казустар шығару.	2	**7**
	БӨЖ 4. Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету. Реферат жазу.		10
13	**Д13** Шарт институты. Негізгі түсініктері мен жасалу тәртібін анықтау.	1	
	СС 13 Шарт туралы жалпы түсінік.Шарттардың үлгісін жасау	2	**7**
	ОБӨЖ 5. БӨЖ 5 орындау бойынша кеңестер		
14	**Д 14.** Шарттардың түрлерін топтастыру.	1	
	СС 14. Шарттарға казустар шығару.	2	**7**
	БӨЖ 5. Азаматтық құқықтың жалпы бөлім институттарын қорытындылау. **БӨЖ.6** Шарттың түрлерін талдау.		
	СӨЖ 4. Коллоквиум **Тақырыбы:** Азаматтық іс жүргізудегі жауапкершілік негіздері ауызша		**20**
15	**Д15.** Азаматтық-құқықтық жауапкершілік	1	
	СС15. Азаматтық-құқықтық жауапкершілікке казустар шығару	2	**7**
Аралық бақылау 2			**100**
Қорытынды бақылау (емтихан)			**100**
Пән үшін жиынтығы			**100**

ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ
БӨЖ НӘТИЖЕЛЕРІН БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ
1 БОӨЖ. Тақырыбы: Азаматтық құқықтың түсінігі мен қайнар көздерін талдау

		«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»	« Қанағаттанарлықсыз »	
		90-100 балл	70-89 балл	59-69 балл	25-49 балл	
1	Теорияларды, курс тұжырымдарын түсіну 8 балл	Азаматтық құқық түсінігі мен қайнар көздерін реттейтін нормаларын, практикалық тұжырымдамаларын терең түсінеді Тапсырманы шешудеол негізгі түсініктерді талдау, құқықтарын қорғау кезінде қолданылатын нормаларды қолдануды көрсетеді Мысалдар, өз көзқарасы бойынша қайнар көздерді талдау және негізгі әдістеріне дәлелдеу келтіру	Жалпы азаматтық құқықтағы сатып алушының құқықтарына қатысты теорияларды түсінеді (жалпыланған) азаматтық құқықтың 3-4 әдісін қолдануды көрсетеді Мысалдар келтіреді, қорытындысы үшін 3-тен 5-ке дейін дәлел келтіреді	Азаматтық құқықтың түсінігі мен қайнар көздерін құқықтық реттейтін нормаларын, ұғымдарын шектеулі түсінеді (азаматтық құқық субъектілерін және олардың құқықтары тұжырымдамасының элементтерін түсінеді) Мысалдар, дәлелдер келтірмейді	Жауап азаматтық құқықтың түсінігі мен қайнар көздерінің жалпы ережелерін және практикада қолданылуын түсінбейді. Сұрақтың мазмұныбойынша жауап бермейді (мазмұны бойынша жауап жоқ)	
2	Іс-әрекет әдістерін, құралдары мен технологияларын практикалық қолдану 4 балл	Азаматтық құқықтың түсінігі мен қайнар көздерін, әдістерін талдай отырып, сауатты құқықты қолдану әдістерін жүзеге асырады, нормаларды қолданады Кем дегенде 2-3 мысал келтіреді және талдайды Өзінің практикалық дағдыларын жалпылайды және рефлексиялайды	Азаматтық құқықтың түсінігі мен қайнар көздерінің жалпылама әдістерін белгілемей, кезең-кезеңімен қолданады жиі қолданылатын әдістерді саралай отырып, өзінің практикалық дағдыларын ішінара жалпылайды және рефлексиялайды	Технология мен әдістердің қадамдарын ішінара қолданады	Әдістерді/технологияларды қарапайым мысалдармен түсіндіреді Мазмұны бойынша жауап жоқ	

3	Презентация және жұмысты рәсімдеудегі ғылымилық	Жұмысты сауатты және эстетикалық тұрғыдан ескертусіз рәсімдейді	Жұмысты кішігірім кемшіліктермен сауатты рәсімдейді	Жұмысты формалды бөлусіз рәсімдейді үш бөлікке (кіріспе, негізгі.бөлім,қорытынды)	Жауапты мәтінмен, тұрмыстық тілде баяндайды, әлсіз құрылымға ие. Жауапты абзацсыз мәтінмен, тұрмыстық тілде баяндайды	
4	Ауызша қорғау 3 балл	Материалды баяндаудың ғылыми тілін меңгерген, қойылған сұрақтарға толық жауап береді,өз ұстанымын талқылайды	Материалды баяндаудың ғылыми тілін меңгерген, қойылған сұрақтарға ішінара жауап береді	Ғылыми терминдердің элементтері бар тұрмыстық тілдегі шешімді айтады	Кейс шешімін тұрмыстық тілде айтады	Кейс шешімін түсіндіре алмайды

2 БӨӨЖ: «Азаматтық құқықтық қатынастардың құрамы. Объектілері мен субъектілерін талдау»

№	Балл / Критерий	ДИСКРИПТОРЛАР				
		«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»	«Қанағаттанарлықсыз»	
		90-100%	70-89%	50-69%	25-49%	0-24%
1	**Пәннің теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі** **11 балл**	Азаматтық құқық қатынастардың құрамын терең түсінеді Тапсырманы шешуде ол объектілері мен субъектілерін түрлерін, азаматтық қайнар көздерінің ережелерін толық біледі, практикада қолдану бойынша 5-тен астам дәлел келтіреді.	Жалпы теорияларды, азаматтық құқық тұжырымдамаларын түсінеді (жалпыланған)Азаматтық құқық субъектілерін және объектілерін түлерін және негізгі ережелерін қолдануды көрсетеді. Мысалдар келтіреді, өз қорытындысы үшін 3-тен 5-ке дейін дәлел келтіреді	Теорияларды, курс ұғымдарын шектеулі түсінеді (курс теориясының/тұжырымдамасының элементтерін түсінеді) Мысалдар, дәлелдер келтірмейді	Жауап курстың тұжырымдамалары мен теорияларына сүйенуді қамтымайды/көрсетпейді. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) берілмейді.	Азаматтық құқық туралы түсінбеушілік. Негізгі мәтін тақырыпқа сай берілмейді немесе мүлдем жоқ. Сұрақтың мазмұны бойынша жауап бермейді (мазмұны бойынша жауап жоқ)
	Пәннің негізгі мәселелерін ұғынуы **6 балл**	Азаматтық құқықтың объектілері мен субъектілерін негізгі ережелерін сауатты, қолданады Кем дегенде 2-3 мысал келтіреді және талдайды	Азаматтық құқықтық қатынастардың құрамына талдау жасайды. Практикалық мысалдармен, дәлелдерімен күшейтеді.	Азаматтық қатынастар тұжырымдамаларының шектеулі байланысы және шектеулі қолдану.	Теория мен практика байланысы шамалы немесе жоқ. нормаларды аз немесе мүлдем қолданбайды.	Азаматтық заңнамаларын мүлдем қолданбайды. Сұраққа жауабы мүлдем сай келмейді.

		Өзінің практикалық дағдыларын жалпылайды				
	Ауызша қорғау сауаттылығы 3 балл	Қойылған сұрақтарға толық жауап береді, өз ұстанымын талқылайды. Оқу материалын шығармашылық түрде игерген және маңызын ашу үшін қосымша әдебиеттерді пайдаланады	Маңызды мәселелерді сауатты, жеткізе алады, қойылған сұрақтарға ішінара жауап береді	Шығармашылық қабілеті қалыптасқан, нормаларды жеткізу қалыпты	Диалогтар, шығармашылық жазуы талапқа сәйкес	Жеткізу стилі төмен, құқықты қолдану сауаттылығы жоқ
БӨЖ 3. Мәміленің негізгі ұғымдары. Мәмілені жарамсыз деп тану негіздері. Презентация, тест						
1	**теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі** **5 балл**	Азаматтық құқықтық мәміле теорияларын терең түсінеді, салыстыра алады және өз ойларын байланыстыра алады. Материалды ерекше түсінетіндігін көрсетеді	Мәміленің теорияларын талдай алады, өз тұжырымдарын бере алады	Мәміленің теорияларын талдауда дереккөздерді орташа деңгейде қолданады	Мәміленің теориясын жалпылама қарастырады, ғалымдар көзқарастарымен бекіте алмайды	Мәміле туралы түсінбеушілік орын алады, теорияларды талдау жоқ.
	негізгі мәселелерін ұғынуы **3 балл**	Мәміленің негізгі элементтерін талдай алады. Аргументтерді зерттеудің дәлелдерін азаматтық құқықпен салыстыру арқылы талдайды.	Мәміленің тұжырымдамаларын талдап, негіздерін айқындай алады	Мәміленің тұжырымдамаларын айқындаудың толық еместігі .	Тұжырымдамаларды айқындау, анықтау деңгейі жоқ, талдау толық емес	Тұжырымдамалар айқындалмаған, талданбаған
	ұсынысы немесе практикалық ұсынымдар / ұсыныстар 3 балл	Білім алушы шеберлікті көрсетеді. Теориялық білім іс жүзінде қолдану мүмкіндігіне сәйкес. Алынған теориялық білімді жаңа, стандартты емес жағдайда тәжірибеде шығармашылықпен қолдана алады, қалыптасқан заңдылықтарды жаңа оқу және практикалық	Мәміле ережелері анықталады, толық талданбайды. Оқу және практикалық жағдайларға жалпылау және көшіру қабілеті бәрі	Шектеулі практикалық талдаулар жан-жақты талдауға негізделмеген және толық емес.	практикалық ұсынымдар негізделмеген, талдау негізінде сипаттама беру өте төмен.	практикалық ұсынымдар мүлдем жоқ.

		жағдайларға жалпылау және көшіру қабілетін көрсетеді				
2	**теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі 3 балл**	Тұжырымдар мен теориялар түсінуі жоғары дәрежеде, аргументтер келтірілген	Теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі жеткілікті дәрежеде	Шағын қателіктер ішінара сәйкес емес тұжырымдар	Алынған теориялық білімді жаңа, стандартты емес жағдайда тәжірибеде шығармашылықпен қолдана алуы орташа деңгей	Теорияларды түсінудегі қателер, жеткіліксіз, сәйкес емес тұжырым
	негізгі мәселелерін ұғынуы және презентация жасау қабілеттілігі 3 балл	білім алушы шеберлікті көрсетеді, іс жүзінде қолдану ол алған теориялық білім алгоритмделген. Презентация толық	алынған теориялық білімді жаңа, стандартты емес жағдайда тәжірибеде шығармашылықпен қолдана алады, яғни ол қалыптасқан заңдылықтарды жаңа оқу және практикалық жағдайларға жалпылау және көшіру қабілетін көрсетеді. Шығармашылық қабілеті бар	тәжірибеде шығармашылықпен қолдану, қалыптасқан заңдылықтарды практикалық жағдайларда қолдану қабілетін толық емес	Материалды минималды түсіну. Бірнеше талаптар орындалды	Жауап жоқ. Талаптарды орындауға әрекет жасалмады

«Міндеттеменің түсінігі, түрлері, міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету әдістері» мазмұнын талдау, казустар шығару жазбаша тапсырмасы

Критерий	**«Өте жақсы»** 20-25 %	**«Жақсы»** 15-20%	**«Қанағаттанарлық»** 10-15%	**«Қанағаттанарлықсыз»** 0-10%
Кәсіби сәйкестілік және заңгердің кәсібилігі шарттарды жасай алуы, дауларды шеше білуі	Міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орнындалуын қамтамасыз ету негіздері туралы теорияларды, тұжырымдамаларды терең түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Кәсіби сәйкестілік және мұғалімнің кәсібилігі теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері туралы теориялар мен тұжырымдамаларды шектеулі түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері туралы теорияларды, тұжырымдамаларды үстірт түсіну/ түсінбеушілік. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) берілмейді.
Кәсіби сәйкестілік және міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері **негізгі мәселелерін ұғынуы**	міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері **мен** негізгі ұғымдарын Қазақстан заңнамалармен жақсы байланыстырады.	Мұғалімнің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігінің негізгі ұғымдарын Қазақстан мән мәтінімен байланыстырады. Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен күшейтеді.	міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері Қазақстан заңнамаларымен ғана шектеулі байланысын қарастыру. Эмпирикалық зерттеулердің дәлелдерін шектеулі қолдану.	міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері халықаралық реттелуі анықталмаған. Эмпирикалық зерттеулерді аз немесе мүлдем қолданбайды.

	Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен тамаша негіздеу (міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері туралы статистикалық талдау негізінде).			
Саясат ұсынысы немесе практикалық ұсынымдар / ұсыныстар	Қазақстанда міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері қолданылуы және заңнамаларды жетілдіру бойынша сауатты құқықтық ұсынымдар мен ұсыныстар ұсынады.	Қазақстанда міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері қолданылуы және заңнамаларды жетілдіру бойынша кейбір практикалық ұсынымдарды талдап және ұсыныстарды ұсынады	Заңнамалардың қолданылуына шарттардың жобасын жасау толық емес, қателіктер жіберілген.	Заңнамаларды жетілдіру, қолдануға қатысты практикалық ұсынымдар аз немесе мүлдем жоқ немесе өте төмен сападағы ұсынымдар.
Жазу, **Шарт мазмұны**	Жазу айқындықты, нақтылықты және дұрыстығын көрсетеді. міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері тұжырымдамаларының талаптарын қатаң ұстанады.	Жазу айқындықты, нақтылықты және дұрыстығын көрсетеді.	міндеттеменің түсінігі мен міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету негіздері кейбір негізгі қателер бар және анықтықты жақсарту қажет.	Жазғаны түсініксіз, мазмұнына қажетті ережелер қамтылмаған.

5 БӨЖ «Шарт туралы жалпы түсінік»

Критерий	**«Өте жақсы»** 20-25 %	**«Жақсы»** 15-20%	**«Қанағаттанарлық»** 10-15%	**«Қанағаттанарлықсыз»** 0-10%
«Шарт туралы жалпы түсінік: ұлттық және халықаралық норма» сәйкестілігі мен тұжырымдамаларын түсінуі	«Шарт туралы ұлттық және халықаралық нормаларды, тұжырымдамаларды терең түсіну.	Шарт туралы құқықтар туралы теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі.	Шарт туралы туралы теориялары мен тұжырымдамаларын шектеулі түсінуі.	Шарт туралы заңнамаларды, теорияларды, тұжырымдамаларды үстірт түсіну/түсінбеушіліктің жоқтығы.

Қазақстандағы «Шарт туралы» мәселелері туралы хабардар болу	Шарт туралы ұлттық және халықаралық нормалардың негізгі ұғымдарының Қазақстан мән мәтінін сауатты арақатынасы. Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен өте жақсы негіздеу (мысалы, статистикалық талдау негізінде).	Шарт туралы Қазақстан Республикасы мен халықаралық нормалар мәтінімен байланысы бар. Аргументтер эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен расталады.	Шарт туралы Қазақстан Республикасының заңнамалары мен халықаралық нормалармен шектеулі байланысы. Эмпирикалық зерттеулердің дәлелдерін шектеулі қолдану.	Шарт туралы Қазақстан Республикасының заңнамалары мен халықаралық нормалармен байланысы шамалы немесе жоқ. Эмпирикалық зерттеулерді аз немесе мүлдем қолданбайды.
Сынамалы зерттеулер	Халықаралық және ұлттық нормаларды зерттеу нәтижелерін өте жақсы пайдалану.	Халықаралық және ұлттық нормаларды зерттеу жақсы пайдалану.	Халықаралық және ұлттық нормаларды зерттеуді қанағаттанарлықтай пайдалану.	Практикалық материалдарды нашар пайдалану.
Тоериялық ұсынысы немесе практикалық ұсынымдар / ұсыныстар	Шарт туралы Қазақстан Республикасының заңнамалары мен халықаралық нормалармен реттелуінің практикалық ұсынымдар мен ұсыныстар ұсынады.	Шарт туралы Қазақстан Республикасының заңнамалары мен халықаралық нормалармен шектеулі байланысына қатысты практикалық ұсынымдарды және ұсыныстарды ұсынады	Шектеулі ұсынымда, .шетел заңнамаларын талдауға негізделмеген және таяз.	Теория мен практикалық байланыс жоқ.
Тұсаукесер, **Топтық жұмыс**	Өте жақсы, тартымды тұсаукесер, визуалды эффектілердің, слайдтардың, материалдардың тамаша сапасы, керемет топтық жұмыс.	Жақсы тартымдылық, визуалды эффектілердің, слайдтардың немесе басқа материалдардың жақсы сапасы, командалық жұмыстың жақсы деңгейі.	Тартымдылық деңгейінің қанағаттанарлығы, визуалды эффектілердің, слайдтардың немесе басқа материалдардың қанағаттанарлық сапасы, командалық жұмыстың қанағаттанарлық деңгейі.	Тартымдылық деңгейінің төмендігі, визуалды эффектілердің, слайдтардың немесе басқа материалдардың төмен сапасы, командалық жұмыстың төмен деңгейі.

Декан **Д.Л. Байдельдинов**
Кафедра меңгерушісі **С.Т. Тыныбеков**
Дәріскер **Г.Б.Мұқалдиева**

БӨЖ дайындау үшін материалдарды оқудың кестесі
ОБӨЖ,БӨЖ орындау мен тапсырмаларды тапсыру кестесі.

№	Тақарыптар	Нысаны	Мерзімі	Макс. балл
1	Азаматтық құқығының басқа ұлттық құқық салаларынан айырмашылығы мен ерекшеліктеріне талдау жасау,арнайы белгілерін көрсету. Азаматтық құқықтың қайнар көздері Азаматтық құқықтық қатынас элементтері: субъектісі, объектісі және мазмұны. Субъективтік азаматтық құқықтар және міндеттер **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	**Конспект, ауызша. Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын мемлекеттерді ң бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктері н көрсету керек.	2 апта	25 **Жұмысты бағалау негіздері:** -Идеяның дұрыстығы; материалдар дың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы; көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.
2	Азаматтық құқықтық қатынастардың пайда болуы, азаматтық құқықтарды жүзеге асыру Заңды тұлға туралы ұғым. Құқыққабілетттілік туралы түсінік және оның мазмұны. Шетел азаматтары мен азаматтығы жоқ адамдардың құқық қабілеттілігі. Құқыққабілеттілікке шек қоюға жол бермеу. Әрекет қабілеттілігін шектеу ерекшеліктері. Қорғаншы және қамқоршы. Тұрғылықты жер және оның заңи маңызы. Азаматты хабар-ошарсыз кетті деп тану жєне оның салдары. Азаматты өлді деп жариялау және	**Салыстырмалы кесте, ауызша Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын мемлеттердің	3 апта	25 балл **Жұмысты бағалау негіздері:** -Идеяның дұрыстығы; материалдар дың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы; көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.

	оның салдары. Заңды тұлға туралы түсінік жєне оныњ белгілері, пайда болуы. Заңды тұлғаны тоқтату және қайта құру. **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктерін көрсету керек.		
3	Мәмілелердің түрлері мен ерекшеліктеріне талдау жасау, эссе жазу **Ұсыныс**: тақырыпбойынша қажетті құжаттардыңүлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	**Презентация. Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын мемлекеттердің бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктерін көрсету керек.	7 апта	**Жұмысты бағалау негіздері: -Идеяның дұрыстығы; материалдардың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы; көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.**
4	Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету. Реферат жазу. **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін	**реферат Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын	9апта	25 **Жұмысты бағалау негіздері:** -Идеяның дұрыстығы; материалдардың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы;

	құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	мемлекеттердің бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктерін көрсету керек.		көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.
5	Азаматтық құқықтың жалпы бөлім институттарын қорытындылау. Шарттың түрлерін талдау. **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	**реферат** **Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын мемлекеттердің бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктерін көрсету керек.	10 апта	**Жұмысты бағалау негіздері:** -Идеяның дұрыстығы; материалдардың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы; көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.
6	Шарт туралы түсінік **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	**реферат** **Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын мемлекеттердің бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктері	13 Апта	25 балл **Жұмысты бағалау негіздері:** -Идеяның дұрыстығы; материалдардың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы; көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.

		н көрсету керек.		
	Ұсыныс: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	**Конспект, ауызша. Тақырыпты ашу кезінде:** осы қатынасты реттейтін заңнамаларды салыстыра отырып, талдау жасау,алыс-жақын мемлекеттердің бірінің заңнамасымен салыстыру, ерекшеліктерін көрсету керек	15 апта	25 балл **Жұмысты бағалау негіздері:** -Идеяның дұрыстығы; материалдардың терең зерттелуі; шешімнің толық болуы; көркемдік безендірілуі; шешендік өнері.

3.БӨЖ АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

№ п/п	Сабақтың тақырыптары (дәріс, семинарлар және т.б.)	БӨЖ – ге тапсырма	Тапсырма мазмұнының мақсаты	Бақылау нысаны
1	Азаматтық құқықты қорғау нысандары	1 БӨЖ **Ұсыныс**: тақырып бойынша	Ұсынылатын сұрақтарды оқып	Ауызша сұрау

		қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	– зерттеу	
2	Заңды тұлғалар	2 БӨЖ **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	Салық заңнамасы бойынша мемлекеттік баж сұрақтарын оқып – зерттеу	Ауызша сұрау
3	Мәміле және шарт	3 БӨЖ **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	Ұсынылатын сұрақтарды оқып – зерттеп, білу керек. Тапсырмалар (есептер) шешу	Ауызша және жазбаша сұрау
4	Міндеттемелік құқық	4 БӨЖ **Ұсыныс**: тақырып бойынша қажетті құжаттардың үлгілерін құжаттарының жобасын жасай отырып, тақырыпты ашу.	Ұсынылатын сұрақтарды оқып – зерттеп, білу керек. Тапсырмалар (есептер	Ауызша және жазбаша сұрау

			) шешу	

БӨЖ тапсырмаларын өткізудің мерзімдері

Апталар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ОБӨЖ			№1	№1	№2	№3			№4		№5		№6		
БӨЖ		№1					№2			№3					№4

1 тақырып. Азаматтық құқықтың құқық саласы ретіндегі түсінігі

Азаматтық-құқықтық реттеу пәні. Азаматтық құқықпен реттелінетін мүліктік қатынастар түсінігі мен түрлері. Мүліктік емес қатынастар түсінігі.

Қоғамдық қатынастарды азаматтық-құқықтық реттеу әдісі. Азаматтық құқықтың қағидалары. Азаматтық заңдар түсінігі, құрамы және әрекет етуі. Азаматтық заңдардың қолданылуы. Азаматтық құқықтың құқық салалары жүйесіндегі орны. Азаматтық құқықтың оқу пәні ретіндегі түсінігі мен жүйесі.

Қысқаша дәріс тезистері

Азаматтық құқық- бұл бүгінгі таңдағы азаматтық заңдарда көрініс тапқан қызмет жаңа заман үрдісі емес, ол тарихи қалыптасқан, уақытқа сай өзгеріп отырған құқық жүйесіне енетін құқық салаларының бірі. Азаматтық құқық олардан реттеудің пәні мен әдісін сипаттайтын ерекше белгілерімен, сондай-ақ негізгі қағидаттарымен ерекшеленетін, азаматтық-құқықтық нормалармен реттелетін қоғамдық қатынастар шеңберін реттейтін құқық саласы. Қолданыстағы Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 1-бабында қарастырылғандай азаматтық заңнамамен тауар-ақша және қатысушылардың теңдігіне негізделген өзге де мүліктік қатынастар, сондай-ақ мүліктік қатынастарға байланысты жеке мүліктік емес қатынастар реттеледі. Бұл азаматтық құқықтың пәні. Азаматтық құқықпен реттелетін азаматтық мүліктік қатынастар мүліктік оқшауланған субъектілер арасында пайда болады.

Мүліктік қатынастар заттарды, заттар мен өзге де материалдық игіліктер жөніндегі құқықтар мен міндеттерді сатып алу және пайдалану аясында пайда болатын қатынастар түсініледі. Мүліктік қатынастар тауар –ақша қатынастары немесе іс жүзінде тауар-ақша қатынастары түрінде болмайтын қатынастар ретінде болады. Соңғысына мысалы, мұрагерлік қатынастары.

Қазақстан республикасының Азаматтық кодексі мүліктік қатынастарға байланысты жеке мүліктік емес қатынастарды да реттейді. Бұл интеллектуалдық меншік объектілерін (ғылым, өнер, техникалық шығармашылық туындыларын, азаматтық айналымға қатысушыларды даралландыру құралдарын және т.б.) туындайтын қатынастар. Жалпы жеке мүліктік емес қатынастар, мүлікпен тығыз байланысты болғандықтан азаматтық құқықтарды қорғау арқылы қорғалатын азаматтық-құқықтық реттеу саласына жатады.

Келесі, азаматтық құқықтың пәні болып табылатын қатынастар мүліктік қатынастарға байланысты емес жеке қатынастар. Бұл заң әдебиеттерінде де аталып өткендей азаматтың аты-жөні, оның ар-намысы мен қадір-қасиеті, тұрғылықты жерді таңдау мүмкіндігі, жеке жазбаларды (күнделіктер, хаттар) жарияламау, бейнеге қол сұқпаушылық, денеге қол сұқпаушылық және т. б. Бірақ бұл қатынастардың азаматтық құқықпен реттелуінің ерекшелігі, мұндай қатынастар азаматтық құқықпен реттеледі, егер олар басқа құқық салаларымен реттелмесе және жеке мүліктік емес қатынастардың мәніне қайшы келмесе.

Азаматтық құқықтың құқықтың бір асаласы ретінде анықтайтын келесі соынмен қатар қағидалары. Бұл қағидадал ҚР АК-ң 2-бабында қарастырылған. Олар: қатысушылардың теңдігін, меншікке қол сұқпаушылықты, шарт

еркіндігін, жеке істерге кімнің болса да озбырлықпен араласуына жол беруге болмайтындығын, азаматтық құқықтарды кедергісіз жүзеге асыру, нұқсан келтірілген құқықтардың қалпына келтірілуін, оларды соттың қорғауын қамтамасыз ету қажеттігін тану. Азаматтық құқықтық қатынастар субъектілерінің теңдігі қағидатының мәні- азаматтық-құқықтық қатынастар субъектілерінің бір-біріне бағынбайтындығы және осы қатынастарға түсу кезіндегі еріктілігі. Мысалы азаматтық-құқықтық шарттарға түсу кезінде.

Келесі меншікке қол сұғықпаушылық қағидаты негізінде меншік иесі заңмен шектелмеген кез келген мақсаттарға қол жеткізу үшін өз мүлкін жеке қалауы бойынша еркін пайдалануға құқылы. Бұл меншік институтының түсінігінен туындайды және кімді болса да мәжбүрлей отырып, меншігінен айыруға жол берілмейді дегенді білдіреді.

Азаматтық құқықтық шарт жасасу еркіндігі қағидаты бойынша азаматтық - құқықтық қатынастар субъектілері өз қалаулары бойынша кез келген шарттарды жасауға құқылы.

Жеке істерге кімнің болса да озбырлықпен араласуына жол беруге болмайтындығы азамат жеке өмірінің құпияларын қорғауға құқылы екендігімен түсіндіріледі.

Азаматтық құқықтарды кедергісіз жүзеге асыру қағидасы бойынша субъективтік құқықтар танылады және заңмен қорғалады. Нұқсан келтірілген құқықтардың қалпына келтірілуі қағидаты негізінде азаматтық құқықтық қатынасушылар субъектілерінің құқықтарына зиян келген жағдайда, ол қалпына келтірілуі тиіс және оларды соттың қорғауын қамтамасыз ету қажеттігін тану.

Азаматтық құқықтың қайнар көздері ҚР АК-ң 3-бабында көрсетілгендей, азаматтық-құқықтық нормалардан тұратын нормативтік-құқықтық актілер. Құқықтық актілерін әзірлеу, ұсыну, талқылау, қабылдау, тіркеу, қолданысқа енгізу, өзгерту, толықтыру, олардың қолданысын тоқтату, тоқтата тұру және оларды жариялау тәртібі «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2016 жылғы 6 сәуірдегі заңымен реттеледі. Азаматтық құқық жүйесі жалпы және ерекше бөлімнен тұрады. Жалпы бөлімде жалпы ережелер, азаматтық құқықтық қатынастар субъектілері, мәмілелер, шарттар, міндеттеме, азаматтық-құқықтық жауапкершілік институттары қарастырылады. Ерекше бөлімде азаматтық құқықтық міндеттемелердің жекелеген түрлері, интеллектуалдық меншік, мұрагерлік, зиян келтіру салдарынан пайда болатын міндеттемелер қарастырылады.

Азаматтық заңнамалар қолданылуына қарай азаматтық заңдардың кеңістік бойынша, қатысушыларына қарай және уақытқа қарай қолданылуы мүмкін.

Азаматтық заңдардың уақытқа қарай қолданылуы бойынша заң белгілі бір мерзімде күшіне енеді және оның күші бір мерзімде тоқтатылуы немесе жойылуы мүмкіндігімен түсіндіріледі. Азаматтық заңдар қабылданғаннан кейін пайда болған қатынастарға қолданылады. Нормативтік құқықтық актінің күші ол қолданысқа енгізілгенге дейін туындаған қатынастарға қолданылмайды. Жалпы ережеге сәйкес Қазақстан Республикасы

Парламентінің және оның Палаталарының қаулыларын қоспағанда, Қазақстан Республикасының заңнамалық актілері, Қазақстан Республикасы Президентінің, Қазақстан Республикасы Қауіпсіздік Кеңесі Төрағасының нормативтік құқықтық жарлықтары, Қазақстан Республикасы Үкіметінің нормативтік құқықтық қаулылары – егер актілердің өздерінде немесе оларды қолданысқа енгізу туралы актілерде өзге мерзімдер көрсетілмесе, алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң күшіне енеді. Нормативтік құқықтық актілердің кеңістік жағынан қолданылуы бойынша Қазақстан Республикасының Президенті, Қазақстан Республикасы Қауіпсіздік Кеңесінің Төрағасы, Қазақстан Республикасының Парламенті, Қазақстан Республикасының Үкіметі, орталық атқарушы және өзге де орталық мемлекеттік органдар қабылдаған Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің күші, егер нормативтік құқықтық актілердің өздерінде немесе оларды қолданысқа енгізу туралы актілерде өзгеше белгіленбесе, Қазақстан Республикасының бүкіл аумағында қолданылады. Жергілікті өкілді және атқарушы органдар, тексеру комиссиялары қабылдаған нормативтік құқықтық актілер тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің аумағында қолданылады.

Азаматтық заңдардың қатысушыларға қарай қолданылуы жоғарыда аталып кеткен заңға және ҚР АК-не сәйкес, Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің күші заңнамалық актілерде және Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда көзделген жағдайларды қоспағанда, Қазақстан Республикасының азаматтары мен заңды тұлғаларына, сондай-ақ оның аумағындағы шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарға, шет мемлекеттердің заңды тұлғаларына, олардың филиалдары мен өкілдіктеріне қолданылады. Шет мемлекеттердің және халықаралық ұйымдардың дипломатиялық өкілдері мен мемлекеттік органдарының кейбір басқа да қызметкерлеріне Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілері халықаралық шарттарда және халықаралық құқықтың жалпыға бірдей танылған қағидаттары мен нормаларында көзделген шектерде қолданылады (дипломатиялық иммунитет).

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:

1. *Азаматтық құқық дегеніміз не?*
2. *Азаматтық құқықтың пәні не болып табылады?*
3. *Мүліктік қатынастар дегеніміз не?*
4. *Азаматтық-құқықтық реттеу әдістерінің ерекшеліктері неде?*
5. *Сандық экономика жағдайындағы азаматтық құқықтың маңызы қандай?*
6. *Азаматтық құқықтың қағидаттары не болып табылады және оларды қалай сипаттаймыз?*

2 тақырып. Жеке тұлға-азаматтық құқықтың субъектісі ретінде

Қазақстан Республикасы азаматтық құқықтық қатынастардың түсінігі мен түрлері, құрамы. Азаматтық құқық қатынастардың субъектілері. Жеке тұлға азаматтық құқық қатынастың субъектісі ретінде. Жеке тұлғаның құқық қабілеттігі. Жеке тұлғаның әрекет қабілеттігі. Толық, ішінара, толық емес әрекет қабілеттілік. Жеке тұлғаның әрекет қабілеттігін шектеу және жоқ деп тану. Жеке тұлғаны хабар ошарсыз кетті деп тану, өлді деп жариялау.

Қысқаша дәріс тезистері:

Қазақстан Республикасының азаматтары, шетел азаматтары, сондай-ақ азаматтығы жоқ адамдар жеке тұлғалар болып табылады. Жеке тұлғаның құқық қабілеттілігі дегеніміз- азаматтық құқыққа ие болып, міндет атқару қабілеттілігі. Ол барлық азаматтарға бірдей болып танылады. Жеке тұлғаның құқық қабілеттілігі ол туған кезден басталып қайтыс болған соң тоқтатылады.

Жеке тұлғаның әрекет қабілеттігі дегеніміз- азаматтың өз әрекеттерімен азаматтық құқықтарға ие болуға және оны жүзеге асыруға ол үшін азаматтық міндеттер жасап, оларды орындауға қабілеттілігін айтамыз.

Жеке тұлғаның әрекет қабілеттігі он сегіз жасқа толғаннан кейін толық көлемінде пайда болады. Әрекет қабілеттілік жеке тұлғаларды: толық емес 14 жас, ішінара 14-18 жас, толық 18 жас деп бөлінеді. Толық емес әрекет қабілеттілік: тек ұсақ тұрмыстық мәміле жасайды, барлығын тек қорғаншылары жүзеге асырады. 14-18 жастағылар: 1) ұсақ тұрмыстық мәмілелер жасайды; 2) Өздерінің тапқан табыстарына өз бетінше билік ете алады (ұсақ тұрмыстық мәміле шегінен шықпай); 3) банкке салған салынған салымдарға билік ете алады, салым сала алады; 4) жазбаша шарттар мен мәмілелерге өздері тікелей ерік білдіреді қамқоршысының қатысуымен. Толық әрекет қабілеттілік 16 жастан пайда болуы мүмкін екі жағдайда: 1) 16 жастан бастап жеке тұлға некеге тұратын болса. 2)Эмансипация жағдайында: а)жеке еңбек шартымен жұмыс істеу; ә)кәсіпкерлікпен айналысу.

Жеке тұлғаның әрекет қабілеттілігін сотпен шектеу негіздері- Құмар ойындарға, бәс тігуге, спирттік ішімдіктерге немесе есірткі заттарға салыну салдарынан өзінің отбасын материалдық жағынан ауыр жағдайға ұшыратқан азаматтың әрекет қабілеттілігін сот шектеуі мүмкін. Оған қамқоршылық белгіленеді. Ол тұрмыстық ұсақ мәмілелерді өз бетінше жасауға құқылы. Басқа мәмілелер жасауды, сондай-ақ табысын, зейнетақысын және өзге де кірістерін алуды және оларға билік етуді ол тек қамқоршысының келісімімен ғана жүзеге асыра алады.

Жеке тұлғаның әрекет қабілеттігін жоқ деп тану- психикалық, жүйке жүйесі ауруларына сәйкес, сот азаматты әрекет қабілеттігі жоқ деп тану мүмкін. Оған қорғаншы тағайындалады. Оның атынан мәмілелердің барлығын қорғаншысы жасайды.

Азаматты хабар-ошарсыз кетті деп тану - азаматтың тұрғылықты жерінде ол туралы бір жыл бойы деректер болмаса, мүдделі адамдардың арызы бойынша сот оны хабар-ошарсыз кетті деп тануы мүмкін. Хабар-

ошарсыз кеткен азамат туралы соңғы деректер алынған күнді анықтау мүмкін болмаған жағдайда жоқ адам туралы соңғы деректер алынған айдан кейінгі айдың бірінші күні, ал бұл айды анықтау мүмкін болмаған жағдайда келесі жылғы бірінші қаңтар хабар-ошарсыз кетудің басталған күні деп есептеледі. Хабар ошарсыз етті деп танылған азаматтың мүлкіне қорғаншы тағайындалады.

Азаматты өлді деп жариялау- азаматтың тұрғылықты жерінде ол туралы үш жыл бойы деректер болмаса, ал егер ол елім катері төнген немесе жазатайым окиғадан қаза тапты деп жорамалдауға негіз болатын жағдайларда алты ай бойы хабар-ошарсыз жоғалып кетсе, мүдделі адамдардын арызы бойынша сот оны елді деп жариялауы мүмкін. Соғыс қимылдарына байланысты хабар-ошарсыз жоғалып кеткен әскери қызметші немесе өзге адам согыс қимылдары аяқталған күннен бастап кемінде екі жыл өткеннен кейін өлді деп жариялануы мүмкін.

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:

1.Жеке тұлға түрлері және жеке тұлғаның құқық мәртебесін анықтайтын белгілері?
2. Жеке тұлғаның құқық қабілеттігінің түсінігі және құқық қабілеттіліктің мазмұны?
3. Әрекет қабілеттіліктің түсінігі және түрлері?
4.Әрекет қабілеттілікті шектеу және жоқ деп тану негіздері мен тәртібі қандай?
5.Азаматты хабар ошарсыз кетті деп тану өлді деп жариялау?

3-Тақырып. Заңды тұлға-азамттық құқықтың субъектісі ретінде

Заңды тұлғаның түсінігі, белгілері. Заңды тұлғаның түрлері. Заңды тұлғаны жіктеу. Заңды тұлғаның басқару органдары. Заңды тұлғаның құрылтай құжаттары. Заңды тұлғаның қызметін токтату. Заңды тұлғаның қайта құру. Заңды тұлғаның банкроттығы.

Қысқаша дәріс тезистері

Заңды тұлға деп- меншік, шаруашылық жүргізу немесе жедел басқару құқығындағы оқшау мүлкі бар және сол мүлікпен өз міндеттемелері бойынша жауап беретін, өз атынан мүліктік және мүліктік емес жеке құқықтар мен міндеттерге ие болып, оларды жүзеге асыра алатын, сотта талапкер және жауапкер бола алатын ұйым танылады. Заңды тұлғаның белгілері:

1.Заңды тұлғаның оқшау мүлкі. 2. Заңды тұлғаның ұйымдық құрылымдық нысаны, атауы 3. Заңды тұлғаның дербес балансы немесе сметасы болуға тиіс. 4.Заңды тұлғаның өз атауы жазылған мөрі болады 5. Өз атынан сотта талапкер және жауапкер

Қызмет түрлеріне байланысты заңды тұлғалардың келесідей түрлері ажыратылған: коммерциялық заңды тұлғалар – өз қызметінің негізгі мақсаты ретінде таза табысын келтіруді көздейтін және алынған табысын қатысушыларына үлестіретін ұйым. Коммерциялық ұйым болып табылатын заңды тұлға: мемлекеттік кәсіпорын, шаруашылық серіктестік, акционерлік қоғам, өндірістік кооператив нысандарында ғана құрылуы мүмкін.

Коммерциялық емес ұйым – өз қызметінің негізгі мақсаты ретінде таза табыс келтіруді көздемейтін және алынған таза табысын қатысушыларына үлестірмейтін ұйым. Коммерциялық емес ұйымдардың ұйымдық-құқықтық нысандары: мекеме; тұтыну кооперативі; қоғамдық бірлестік; заңды тұлғалардың қауымдастығы; діни бірлестік; қорлар; акционерлік қоғам; заң құжаттарында көзделген өзге де нысанада құрылуы мүмкін.

ҚР АК 35 бабына сәйкес, заңды тұлғаның құқыққа қабілеттілігі ол мемлекеттік тіркеуден өткен кезде пайда болып, оны тарату аяқталған кезде тоқтатылады. Алайда белгілі бір қызмет түрімен айналысу үшін лицензия алу қажет болатын қызмет саласында заңды тұлғаның құқыққа қабілеттілігі сондай лицензияны алған кезден бастап пайда болып, ол қайтарып алынған, оның қолданылу мерзімі өткен немесе заң құжаттарында белгіленген тәртіппен жарамсыз деп танылған кезде тоқтатылады. Коммерциялық емес ұйымдар үшін арнайы құқыққабілеттілігі бекітілген, яғни заңды тұлға өзінің жарғысында бекітілген және жарғылық мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін қызмет түрлерін ғана жүзеге асыра алады.

Заңды тұлғаның органдарына заңмен уәкілдік берілген немесе құрылтай құжаттарымен заңды тұлғаның қызметтік мәселелерін шешуге және заңды тұлға атынан сөз сөйлейтін лауазымды адамдар және заңды тұлғаның ұжымдық топтары жатады.

ҚР заңды тұлғалардың құрылымы келесідей түрде сипаттауға болады:

1.заңды тұлғаны басқарудың ең жоғарғы органы (жалпы жиналыс немесе жалғыз құрылтайшы, қатысушы);

2.атқарушы орган (жеке-дара немесе ұжымдық);

3.бақылау органы (мысалы, бақылау-ревизиялық комиссиясы, ішкі аудит қызметі және т.б.).

Заңды тұлғаның оны басқа заңды тұлғалардан айыруға мүмкіндік беретін өз атауы болады. Заңды тұлғаның атауы оның қалай аталатынын және ұйымдыққұқықтық нысанын көрсетуді қамтиды. Ол заңдарда көзделген қосымша мағлұматты қамтуы мүмкін. Заңды тұлғаның атауы оның құрылтай құжаттарында көрсетіледі. Заңды тұлғаның атауында заң талаптарына немесе қоғамдық мораль қалыптарына қайшы келетін аттарды, егер жеке адамдардың есімдері қатысушылардың есімдеріне сәйкес келмесе не қатысушылар бұл адамдардың есімін пайдалануға олардан рұқсат алмаса, олардың есімдерін пайдалануға жол берілмейді. Коммерциялық ұйым болып табылатын заңды

тұлғаның атауы заңды тұлға тіркелгеннен кейін оның фирмалық атауы болып табылады. Заңды тұлға белгілі бір фирмалық атауымен заңды тұлғалардың бірыңғай мемлекеттік тізіліміне енгізіледі.

Заңды тұлғаның тұрған жері- заңды тұлғаның тұрақты жұмыс істейтін органы тұрған жер оның тұрған жері болып танылады және оның құрылтай құжаттарында почталық толық мекенжайы жазылып, көрсетіледі.

Заңды тұлғаны оның құрылтайшылары – жеке тұлға, заңды тұлға, уәкілдік берілген мемлекеттік органдар құруы мүмкін. Кейбір заңды тұлғалардың құрылтайшылары тек қана азаматтар (толық серіктестік), ал басқаларында – тек қана заңды тұлғалар (ассоциациялар) болуы мүмкін. Құрылтайшылар – мүліктің меншік иесі немесе онымен уәкілеттік берілген органдар мен тұлғалар. Қазіргі күнде кейбір заңды тұлғалар бір ғана құрылтайшыдан құрылуы мүмкін (акционерлік қоғам, жауапкершілігі шектеулі серіктестік).

ҚР АК 41 бабына сәйкес заңды тұлғаның құрылтай құжаттарына жарғы және құрылтай шарты жатады.

Заңды тұлғаның құрылтай шартын құрылтайшылары жасасады, ал жарғысын құрылтайшылар бекітеді. Заңды тұлғаның жарғысында: оның атауы, тұрғылықты орны, оның органдарының құрылу тәртібі және олардың құзыреті, қызметін қайта құру мен тоқтату ережелері белгіленеді. Коммерциялық емес ұйым мен мемлекеттік кәсіпорынның құрылтай құжаттарында заңды тұлға қызметінің мәні мен мақсаты белгіленуі тиіс. Шаруашылық серіктестігі, акционерлік қоғамы мен өндірістік кооперативтің құрылтай құжаттарында олардың қызметінің мәні мен мақсаттары көзделуі мүмкін. Жарғыда заңдарға қайшы келмейтін басқа да ережелер болуы мүмкін. Жарғы заңды тұлғаның тек ішкі ұйымдастыруына ғана емес, сонымен қатар оның үшінші тұлғалармен қатынастарын реттеуге қажет болғандықтан, барлық мүдделі адамдар заңды тұлғаның жарғысымен танысуға құқылы. Құрылтай шартында тараптар (құрылтайшылар) заңды тұлға құруға міндеттенеді, оны құру жөніндегі бірлескен қызмет тәртібін, оның меншігіне өз мүлкін беру және оның қызметіне қатысу ережелерін белгілейді. Шартта құрылтайшылар арасында таза табысты бөлудің, заңды тұлға қызметін басқарудың, оның құрамынан құрылтайшылардың шығуының шарттары мен тәртібі де белгіленеді және оның жарғысы бекітіледі. Құрылтай шартына құрылтайшылардың келісуі бойынша басқа да ережелер енгізілуі мүмкін. Құрылтай шарты құрылтайшылардың ішкі қатынастарын реттейтін ережелерден құрылғандықтан, оның мазмұны коммерциялық құпия болып табылады. Егер заңды тұлғаның құрылтайшысы бір адам болса, онда құрылтай шарты жасалмайды, жалғыз құрылтайшының шешімімен рәсімделеді.

Заңды тұлға мемлекеттік тіркеуден өткен кезден бастап құрылды деп саналады. Құрылтай шарты қабылданып жарғының бекітілуі заңды тұлғаның құрылуын білдірмейді, ол тек құрылтайшылардың заңды тұлға құруға ниетін ғана білдіреді. Коммерциялық емес ұйым болып табылатын заңды тұлға әділет органдарында мемлекеттік тіркелуге жатады. Коммерциялық ұйым болып табылатын заңды тұлға "Азаматтарға арналған үкімет" мемлекеттік

корпорациясында мемлекеттік тіркелуге жатады.

Заңды тұлғалардың қайта тіркелуі заңды тұлғаның мемлекеттік тіркелуін жүргізген органдарда жүргізіледі. Заңды тұлға мынадай жағдайларда:

1) жарғылық капиталының мөлшері азайтылғада;

2) атауы өзгергенде;

3) шаруашылық серіктестіктеріндегі қатысушылардың құрамы өзгергенде қайта тіркелуге тиіс (ҚР АК 42-бабы). Аталған негіздер бойынша құрылтай құжаттарына енгізілген өзгерістер заңды тұлға қайта тіркелмейінше жарамсыз болып табылады.

Заңды тұлғаны қайта құру – оны құқықтық мирасқорлық жүзеге асады.

ҚР АК 45 бабында заңды тұлғаны қайта құрудың төмендегідей нысандары көзделген: қосу; біріктіру; бөлу; бөліп шығару; өзгерту.

Қосу – құрамына бір немесе бірнеше заңды тұлғаларды қосып алады. Біріктіру – бір немесе бірнеше заңды тұлға бірігіп, құқықтық мирасқор болып табылатын заңды тұлғалар бір заңды тұлғаға ірілендіріледі.

Бөлу – заңды тұлға құрамынан бірнеше заңды тұлға бөлінеді.

Бөліп шығару – заңды тұлғадан бір немесе бірнеше жаңа заңды тұлғалар бөлініп шығады негізгі заңды тұлға қызметін жүзеге асыра береді.

Өзгерту- заңды тұлғаның өзгертілуі оның ұйымдық - құқықтық нысанының өзгертілуін білдіреді, мысалы, акционерлік қоғам жауапкершілігі шектеулі серіктестікке өзгертіледі. Қайта құру ерікті түрде немесе ықтиярсыз жүргізілуі мүмкін. Ерікті түрде қайта құру мүлік иесінің шешімі бойынша, мүлік иесінің уәкілдік берген органымен, құрылтайшыларымен және құрылтай құжаттары арқылы уәкілетті органның шешімі бойынша жүргізіледі. Заң құжаттарында көзделген реттерде ықтиярсыз қайта құру сот органдарының шешімі бойынша жүзеге асырылады.

Заңды тұлғаларды қосқан, біріктірген, қайта құрған кезде олардың әрқайсысының құқықтары мен міндеттері өткізу құжатына сәйкес жаңадан пайда болған заңды тұлғаға ауысады. Заңды тұлғаны бөлген кезде оның құқықтары мен міндеттері бөлу балансына сәйкес жаңадан пайда болған заңды тұлғаларға ауысады. Заңды тұлғаның құрамынан бір немесе бірнеше заңды тұлғаларды бөліп шығарғанда, бөлу балансына сәйкес олардың әрқайсысына қайта құрылған заңды тұлғаның құқықтары мен міндеттері ауысады.

Заңды тұлғалар жиі тұрған жерінен тыс орналасқан аумақтық оқшауланған құрылымдық бөлімшелер, филиалдар мен өкілдіктерді құрады.

Филиалдар мен өкілдіктер өздерін құрған заңды тұлғаның бір бөлігі болып есептеледі, яғни олар заңды тұлға болып табылмайды. Филиал мен өкілдіктің айырмашылығын олардың атқаратын қызметінің мөлшерімен айыруға болады. Филиал ҚР АК 43 бабына сәйкес заңды тұлғаның толық немесе ішінара қызметін атқарады, сонымен қатар өкілдік қызметін де атқарады.

Ал, өкілдік оны құрған заңды тұлға мүддесінің құқығы мен өкілдігін қорғауды жүзеге асырады, заңды тұлға атынан мәмілелер жасайды.

Заңды тұлғаның таратылуы заңды тұлғаның құқықтық мирасқорлықсыз жойылуына бағытталған. Таратылатын заңды тұлғаның құқықтары мен

міндеттері тоқтатылады. Заңды тұлғаның таратылу тәртібі ҚР АҚ (49-57 б.), сонымен қатар, заңды тұлғалардың жеке түрлерінің құқықтық статусын анықтайтын арнайы заңдармен реттеледі. Заңды тұлғаның таратылуы ерікті түрде немесе ықтиярсыз жүргізілуі мүмкін.

Заңды тұлғаның ерікті түрде таратылуы заңды тұлғаның мүлкін меншіктенушінің немесе меншік иесі уәкілдік берген органның шешімі бойынша, сондай-ақ құрылтай құжаттарында шешім қабылдауға уәкілдік берілген заңды тұлға органының шешімі бойынша таратылуы мүмкін. Ал, республикалық мемлекеттік кәсіпорынның таратылуы ҚР Үкіметінің шешімі бойынша жүзеге асырылады. Заңды тұлғаның мәжбүрлеу түрінде тарату негіздері ҚР АК 49 бабында көзделген, ол тек соттың шешімі бойынша жүзеге асырылады. Ондай негіздер болып төмендегілер табылады:

- заңды тұлғаның банкроттығы;
- заңды тұлғаны құру кезінде заңдардың түзетуге келмейтін сипатта бұзылуына жол берілуіне байланысты оны тіркеу жарамсыз деп танылған;
- заңды тұлғаның жарғылық мақсаттарына қайшы келетін қызмет үнемі жүзеге асырылған;
- тиісті рұқсат алынбаған (лицензиясыз) қызметті, не заң құжаттарында тыйым салынған қызметті жүзеге асырған, не қызметін заңдарды бірнеше рет немесе өрескел бұза отырып жүргізген жағдайларда, соның ішінде заңда белгіленген табыс ету мерзімінен кейін бір жыл өткен соң корпорациялық табыс салығы туралы (жиынтық жылдық табыс пен жасалған шегерімдер туралы) деклрация немесе оңайлатылған декларация табыс етпеген, заңды тұлға орналасқан жері бойынша немесе нақты мекенжайы бойынша болмаған, сондай-ақ заңды тұлға бір жыл ішінде оларсыз жұмыс істей алмайтын құрылтайшылар (қатысушылар) және лауазымды адамдар болмаған; - заң құжаттарында көзделген басқа да жағдайларда таратылуы мүмкін.

Банкроттық заңды тұлғаны мәжбүр етіп таратуға арнайы негіз болып табылады. Банкроттық факті (дерек) тек сотпен белгіленеді.

Банкроттықтың субъектілері:

а) заңды тұлғалар (қазыналық кәсіпорындар мен мекемелерді қоспағанда);
б) жеке кәсіпкерлер.

Банкроттық – борышкердің сот шешімімен танылған оны таратуға негіз болатын дәрменсіздігі. Дәрменсіздік ретінде ақшалай міндеттемелер бойынша кредиторлардың талабын толық көлемде қанағаттандыруға, еңбекшарты бойынша жұмыс істейтін тұлғалармен еңбекақы төлеу бойынша есеп айырысуды жүргізуге, салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді, мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорына әлеуметтік аударымдарды, сондай-ақ міндетті зейнетақы жарналарын төлеуді қамтамасыз етуге борышкердің сот белгілеген қабілетсіздігі танылады. Соттың борышкерді банкрот деп тану және конкурстық іс жүргізуді қозғау туралы шешімі мынадай жағдайларда:

- іс қозғалған кезден бастап екі айдан аспайтын мерзімде соттың істі қарауы барысында борышкер өзінің қабілеттілігін дәлелдей алмағанда;

- іс қозғалған кезден бастап отыз күннен аспайтын мерзімде, оның дәрменсіздігін растайтын құжаттарды қоса борышкердің өз жауабында дәрменсіздігін мойындағанда;
- іс қозғалған кезден бастап он күннен аспайтын мерзімде, оның дәрменсіздігін растайтын құжаттарды қоса борышкер өзін банкрот деп тану туралы арыз бергенде;
- кредиторлар комитетінің бас тарту туралы шешімі алынған кезден бастап бес күннен аспайтын мерзімде, кредиторлар комитеті борышкерге оңалту рәсімдерін қолданудан бас тартқанда;
- банкроттық туралы іс бойынша іс жүргізу жаңғыртылған күннен бастап он күннен аспайтын мерзімде оңалтуды басқарушы оңалту рәсімдерінің сәтсіз өткізілгені туралы уәкілетті органның қорытындысымен сотқа жазбаша жүгінгенде;
- Банкроттық туралы іс бойынша іс қозғаудан борышкер айтарлықтай зардаптар шегеді. Атап айтқанда,
- заңды тұлғаның барлық органдары борышкердің мүлкіне билік ету құқығынан айырылады;
- соттардың бұрын қабылдаған шешімдерін орындау тоқтатыла тұрады;
- кредиторлардың, салық органы мен салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер жөніндегі өзге де уәкілетті мемлекеттік органның талаптары, соның ішінде даусыз (акцептісіз) тәртіппен қанағаттандырылуға тиісті талаптары бойынша борышкердің банк шотынан ақша өндіріп алуға, сондай-ақ борышкердің мүлкінен өндіріп алуға жол берілмейді;
- кредиторлардың борышкерге қоятын кез келген талаптары банкроттық рәсімдері шегінде ғана қойылуы мүмкін;
- борышкердің лауазымды адамдарына акцияларды, борышкердің мүлкіндегі үлестерді иеліктен айыруға тыйым салынады.

Борышкер жөнінде оңалту рәсімін жүзеге асыру кезеңінде заңды тұлғаның барлық органдарының мүлік пен іс басқару жөніндегі өкілеттігі өзіне ауысатын оңалтуды басқарушы тағайындалады. Оңалту рәсімі енгізілген кезден бастап борышкер берешегінің барлық түрі бойынша тұрақсыздық төлемін (өсімпұлдарды, айыппұлдарды), сондай-ақ алынған кредиттер бойынша сыйақыларды есептеу тоқтатылады. Оңалту рәсімдерін жүзеге асыру мерзімі 3 жылдан аспуы тиіс.

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:

1.Заңды тұлғаның түсінігі мен белгілері қандай?
2.Заңды тұлғаның құрылтай құжаттарын атаңыз?
3.Заңды тұлғаның басқару органдары қандай?
4.Заңды тұлғаның құқық қабілеттігі мен әрекет қабілеттігі дегеніміз не?
5.Заңды тұлғаның қызметін қайта құру әдістері?
6.Заңды тұлға қызметінің тоқтауы, заңды тұлғаның банкроттығының ерекшеліктері қандай?

4-Тақырып. Азаматтық құқықтың объектілері

Азаматтық құқықтың объектілерінің түсінігі, түрлері. Азаматтық құқық объектілерін жіктеу. Мүліктік және жеке мүліктік емес игіліктер мен құқықтар азаматтық құқық объектілері. Заттарды жіктеу. Ақша, бағалы қағаздар-азаматтық құқықтың объектісі ретінде. Кәсіпорын-мүліктік кешен ретінде. Мүліктік емес жеке құндылықтар азаматтық құқықтың объектісі.

Қысқаша дәріс тезисі: Мүліктік игіліктер мен құқықтарға (мүлікке): заттар, ақша, соның ішінде шетел валютасы, құнды қағаздар, жұмыс, қызмет, шығармашылық-интеллектуалдық қызметтің объектіге айналған нәтижелері, фирмалық атаулар, тауарлық белгілер және бұйымды дараландырудың өзге де құралдары мүліктік құқықтар мен басқа да мүлік жатады.

Азаматтық құқық объектілері, егер ол айналымнан алынып тасталмаса немесе айналымға шек қойылмаса, бір адамнан екінші адамға әмбебап құқықты мирасқорлық (мұрагерлік ету, заңды тұлғаны қайта құру) тәртібімен не өзге де әдіспен еркін беріледі немесе ауысады.

Айналымның белгілі бір қатысушысына ғана тиесілі болуы мүмкін не алынуына немесе берілуіне арнайы рұқсат бойынша (айналым қабілеттігі шектеулі заттар) жол берілетін заттардың түрлері заңдарда белгіленеді.

Жеке мүліктік емес игіліктер мен құқықтарға: жеке адамның өмірі, денсаулығы, қадір-қасиеті, абырой, игі атақ, іскерлік бедел, жеке өмірге қол сұқпаушылық, жеке құпия мен отбасы құпиясы, есім алу құқығы, автор болу құқығы, шығармаға қол сұқпаушылық құқығы және басқа материалдық емес игіліктер мен құқықтар жатады.

Заттардың жіктелуі: заттар жылжитын, жылжымайтын. Жай зат және күрделі зат. Бөлінетін және бөлінбейтін. Тұтынылатын және тұтынылмайтын. Негізгі зат және керек-жарақ деп бөлінеді. Жылжымайтын заттар дегеніміз-затты бір орыннан екінші орынға қозғалтқан кезде қосымша шығын шығаруды талап ететін заттар. Жылжитын заттар -ондай шығындар талап етпейді. Жылжымайтын мүлікке (жылжымайтын дүние, жылжымайтын зат) жер учаскелері, үйлер, ғимараттар, көпжылдық екпелер және жермен тығыз байланысты өзге мүлік, яғни орнынан олардың мақсатына сай емес шығынсыз ауыстыру мүмкін болмайтын мүлік жатады. Мемлекеттік тіркеуге жататын әуе және теңіз кемелері, ішкі сауда жүзу кемесі, «өзен-теңіз» жүзу кемесі, ғарыштық объектілер де қозғалмайтын заттарға теңестірілген заттарға жатады.. Заң құжаттары бойынша қозғалмайтын заттарға өзге мүліктер де жатқызылуы мүмкін. Ақша мен бағалы қағаздар қозғалатын мүлік деп танылады.

Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру үшін пайдаланылатын мүліктік кешен құқық объектісі түріндегі кәсіпорын деп танылады. Кәсіпорын тұтасымен мүліктік кешен ретінде қозғалмайтын мүлік деп танылады Мүліктік кешен ретінде кәсіпорынның құрамына оның қызмет етуіне арналған мүліктің барлық түрлері, соның ішінде үйлер, ғимараттар, жабдықтар, құрал-саймандар, шикізат, өнімдер, жер учаскесіне құқық, талап ету құқықтары, борыштар, сондай-ақ оның қызметін дараландыратын белгілерге құқықтар

(фирмалық атау, тауар белгілері) және, егер заң құжаттарында немесе шартта өзгеше көзделмесе, басқа да айрықша құқықтар енеді. Кәсіпорын тұтасымен немесе оның бір бөлігі сатып алу-сату, кепілге, арендаға беру және заттық құқықтарды белгілеуге, өзгертуге және тоқтатуға байланысты басқа да мәмілелер объектісі болуы мүмкін

Бөлінетін зат дегеніміз – бөлу нәтижесінде бөліктері өз мақсатын (міндетін) жоғалтпайтын мүлік.

Бөлінбейтін зат дегеніміз – өзінің шаруашылық мақсатын (міндетін) өзгертпей бөлуге болмайтын немесе заң құжатында ұйғарылуына қарай бөлуге жатпайтын мүлік.

Егер әртекті заттар оны бірігу мәні белгілейтін мақсаты бойынша пайдалануға мүмкіндік беретін бүтін бір затты құрайтын болса, олар бір зат (күрделі зат) деп қаралады. Күрделі зат жөнінде жасалған мәміленің күші, егер шартта өзгеше белгіленбесе оның барлық құрамдас бөліктеріне қолданылады. Керек-жарақ, яғни басты затқа қызмет етуге арналған және ортақ шаруашылық мақсатқа қолданылуы сонымен байланысты болатын зат, егер заңдарда немесе шартта өзгеше белгіленбесе, басты затқа ілесіп жүреді.

Қаржы құралы – операциялар нәтижесінде бір ұйымның қаржылық активімен бір мезгілде басқа ұйымда қаржылық міндеттеме немесе үлестік құрал туындайтын ақша, туынды құнды қағаздарды қоса алғанда, құнды қағаздар, туынды қаржы құралдары мен басқа да қаржы құралдары.

Туынды қаржы құралдары – болашақта осы шарт бойынша есеп айырысуды жүргізуді көздейтін, құны шарттың базалық активінің мөлшеріне (мөлшердің ауытқуын қоса алғанда) тәуелді шарт. Туынды қаржы құралдарына опциондар, фьючерстер, форвардтар, своптар және осы белгілерге сай келетін басқа да туынды, оның ішінде жоғарыда аталған туынды қаржы құралдарының комбинациясы болып табылатын қаржы құралдары жатады.

Туынды қаржы құралдардың түрлері:

1) Опцион – оған сәйкес бір тарап (опцион сатушысы) екінші тарапқа (опционды сатып алушы) болашақта келісілген жағдайларда келісілген баға бойынша базалық актив сатып алу немесе сату құқығын сататын туынды қаржы құралы. Опционды сатушы өзіне міндеттемелер алады, ал сатып алушы құқыққа ие болады. Опционды сатушы опционды сатып алушыға сыйлықақы деп аталатын сыйақыға опционды сатады. Опционның келісілген жағдайлары деп мынадай міндетті шарттарды келісу түсініледі: базалық активтің түрі, базалық активтің жалпы құны (опцион жасалатын сома), базалық активтің бағасы (страйк – опционды орындау бағасы), опционның сыйлығы, опционның мерзімі (опционның қолданылу кезеңі), опционның түрі. Егер опционды сатып алушы өзі сатып алған құқықты іске асырса, онда опцион орындалды деп есептеледі.

2) Своп – оған сәйкес тараптар келісілген шарттармен базалық активтер немесе болашақтағы базалық активтер бойынша төлемдерді айырбастау жөнінде пәтуаласатын туынды қаржы құралы.

3) Форвард – сатып алушы (немесе сатушы) болашақта келісілген шарттарда

базалық активті сатып алудың (немесе сатудың) белгіленген мерзімі өткеннен кейін міндеттемені өзіне алатын туынды қаржы құралы. Форвард ұйымдастырылмаған нарықта жасалады.
4) Фьючерс – сатып алушы (немесе сатушы) ұйымдастырылған нарықта белгіленген стандартты шарттарға сәйкес базалық активті сатып алудың (немесе сатудың) белгіленген мерзімі өткеннен кейін міндеттемені өзіне алатын тек ұйымдастырылған нарықта айналымғ түсетін туынды қаржы құралы.
Бағалы қағаз – мүліктік құқықты куәландыратын белгілі бір жазбалар мен басқа да белгілердің жиынтығы. (ҚР АК 129 б.). Бағалы қағаздарға акциялар, облигациялар, коносамент, қойма куәлігі және бағалы қағаздарда заңдарда көрсетілген түрлері жатады.
Бағалы қағаздар шығарылым нысаны бойынша:
1) құжатты және құжатсыз;
2) эмиссиялық және эмиссиялық емес;
3) атаулы, ұсынбалы және ордерлік;
4) борыштық және үлестік бағалы қағаздар болып бөлінеді.

Құжатты бағалы қағаздар – құжатты нысанда (бағалы қағаздың мазмұнын арнаулы техникалық құралдарды пайдаланбай-ақ тікелей оқу мүмкіндігі болатын қағаз немесе өзге материалдық жеткізуші) шығарылған бағалы қағаздар.

Құжатсыз бағалы қағаздар – құжатсыз нысанда (электрондық жазбалар жиынтығы түрінде) шығарылған бағалы қағаздар.

Эмиссиялық бағалы қағаздар – бір шығарылым шегінде осы шығарылым үшін бірдей жағдай негізінде орналастырылатын және айналымда болатын, біртекті белгілері мен реквизиттері бар бағалы қағаздар.

Эмиссиялық емес бағалы қағаздар – бір шығарылым шегінде осы шығарылым үшін бірдей жағдай негізінде орналастырылмайтын және айналымда болмайтын, біртекті белгілері мен реквизиттері жоқ бағалы қағаздар.

Атаулы бағалы қағаз - ол куәландырған құқықтардың онда аталған тұлғаға тиесілігін растайтын бағалы қағаз.

Ұсынбалы бағалы қағаз – ол куәландырған құқықтардың бағалы қағазды ұсынушыға тиесілігін растайтын бағалы қағаз.

Ордерлік бағалы қағаз – ол куәландырған құқықтардың онда аталған тұлғаға, ал оларға осы құқықтар басқа тұлғаға тиесілігін растайтын бағалы қағаз.

Борыштық бағалы қағаз – эмитенттің (борышкердің) осы бағалы қағаздарды шығару шарттарында борыштың негізгі сомасын төлеу жөніндегі міндеттемесін куәландыратын бағалы қағаздар.

Үлестік бағалы қағаз – Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жағдайларда мүлік иесінің мүлікке белгіленген үлесіне иелік ету құқығын куәландыратын бағалы қағаз.

Бағалы қағаздардың жекелеген түрлері: облигация – шығару кезінде айналыс мерзімі алдын ала белгіленген, оны шығару шарттарына сәйкес

облигацияны шығарған тұлғадан ол бойынша сыйақы алу және оның айналыс мерзімінің аяқталуы бойынша облигацияның ақшалай немесе өзге де мүліктік балама түрдегі нақты құнын алу құқығын куәландыратын бағалы қағаз. Облигациялар тек атаулы эмиссиялық бағалы қағаздар ретінде шығарылады.
Қазақстан Республикасының Үкіметі, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі, коммерциялық ұйымдар облигациялар шығаруға құқылы.
Акция – акционерлік қоғам шығаратын және акционерлік қоғамды басқаруға қатысуға, ол бойынша дивиденд және акционерлік қоғам таратылған жағдайда оның мүлкінің бір бөлігін алуға құқықтарды, заң актілерінде көзделген өзге де құқықтарды куәландыратын бағалы қағаз.
Акциялар тек атаулы эмиссиялық бағалы қағаздар ретінде шығарылады

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:
1.Азаматтық құқықтың объектілерінің түсінігі қандай?
2.Азаматтық құқықтың объектілерінің түрлері?
3.Заттардың классификациясы қандай?
4.Бағалы қағаздың түсінігі мен түрлері қандай?
5.Кәсіпорын-мүліктік кешен ретінде түсінігі қандай?

5-Тақырып. Мәміле институты

Мәміленің түсінігі, түрлері. Мәміленің белгілері. Мәміленің жарамдылығы. Мәміленің нысаны. Мәмілені мемлекеттік тіркеу. Мәмілені жарамсыз деп тану негіздері. Мәмілені жарамсыз деп тану салдары.

Қысқаша дәріс тезисі:

Мәміле - азаматтық қатынасқа қатысушылардың азаматтық құқықтықтары мен міндеттерін, белгілерін өзгертуге немесе белгілеуге тоқтатуға бағытталған заңды әрекет деп танылады.
Белгілері :
- 1.құқыққа сай әрекет;
- 2.тұлғаның еркі мен ниеті міндетті;
- 3.заңды құқық жасауға бағытталған;
- 4.мәміледен әр уақытта құқықтық салдар туындайды.

Мәміле нысаны:ауызша және жазбаша. Мәміленің жазбаша нысаны қағаз жеткізгіште немесе электрондық нысанда жасалады.

Мәміле жазбаша жасалуы тиіс:

1) мәмілелердің жекелеген түрлері үшін заңдарда өзгеше арнайы көзделмесе немесе іскерлік қызмет өрісінің әдеттегі құқықтарынан туындамаса, мәмілелерді жасау кезінің өзінде орындалатындарынан басқа, кәсіпкерлік қызмет үрдісінде жүзеге асырылатын; 2) мәмілелерді жасау кезінің өзінде орындалатындарынан басқа, бір жүз айлық есептік көрсеткіш жоғары сомаға; 3) тараптардың біреуі заңды тұлға болса,заңдарда немесе тараптардың келісімінде көзделген өзге де реттерде жазбаша түрде жасалуға тиіс.

Мәміле түрлері:
- 1. а. біржақты б. екіжақты в.көпжақты .

- 2. а. ақылы б. ақысыз.
- 3. а. шынайы б. консенсуалды .
- 4. а. абстрактілі б.казуалды
- 5. биржалық мәмілер-биржада айналысқа жіберілген тауарға, бағалы қағаздар мен басқа да мүліктер мен мүліктік құқықтарға қатысты құқықтар мен міндеттемелерді өзара беру туралы келісімдер.

Мәміле жасау кезінде қанша тараптың еркі сұралса, сонша тарапты болып саналады. Бір жақты мәміледе, тек бір тараптың ерік білдіреді. сұралынады. Екі жақты-мәміледе екі тарап ерік білдіреді. Көп жақты мәміледе-үш немесе одан да көп тараптар ерік білдіреді.

Ақылы мәміле- шарт бойынша міндеттемені орындау үшін қарсы талап немесе ақы төлеуді талап ететін мәміле.

Консенсуалды мәміле-мәмілені жасау жөнінде келісімге қол жеткізу.

Шынайы, нақты- бір тарапқа затты берген сәттен бастап жасалды деп есептелінентін мәміле.

Казуальды мәміле- пайда болу негізімен өте тығыз байланысты болатын,негізі болмаса жарамсыз деп танылатын мәмілелер.

Мәміле жасаудың негізгі байланысты емес мәмілелер абстактілі мәмілелер болып танылады.

Мәмілені жарамсыз деп тану - заң талаптары сақталмаса мүдделі адамдардың, мемлекеттің , органдардың не прокуратура талабы бойынша сот мәмілені жарамсыз деп таниды .

Жарамсыз деп тану негіздері

- 1.Қажетті рұқсатты алмай не рұқсаттың қолданылу мерзімі аяқталғаннан кейін жасалған мәміле маңызсыз болады.
- 2. Жосықсыз бәсеке мақсатын көздейтін немесе іскерлік әдеп талаптарын бұзатын мәмілені сот жарамсыз деп тануы мүмкін.
- 3. Он төрт жасқа толмаған адам (жас бала) жасасқан мәміле маңызсыз болады.
- 4. Он төрт жасқа толған кәмелетке толмаған адамның заңды өкілдерінің келісімінсіз жасаған мәмілесін, заң бойынша оның өзі дербес жасауға құқығы бар мәмілелерді қоспағанда, сот заңды өкілдерінің талабы бойынша жарамсыз деп тануы мүмкін.
- 5. Есуастық немесе ақыл-есі кем болуы салдарынан әрекет қабілеттігі жоқ деп танылған адам жасасқан мәміле маңызсыз болады. Кейіннен әрекет қабілеттілігі жоқ деп танылған азамат жасасқан мәміле, егер мәмілені жасау кезінің өзінде-ақ бұл азаматтың психикасының бұзылуы жағдайында болғаны дәлелденсе, дауланатын мәміле болып табылады және оның қорғаншысының талап қоюы бойынша сот мәмілені маңызсыз деп тануы мүмкін.
- 6. Сот әрекет қабілеттілігін шектеген адам жасасқан мәмілені сот оның қамқоршысының талап етуі бойынша жарамсыз деп тануы мүмкін.
- 7. Әрекет қабілеттілігі болғанымен, мәміле жасаған кезде өз әрекеттерінің мәнін түсіне алмайтын немесе өзінің не істегенін білмейтін жағдайда болған азамат жасасқан мәмілені сот сол азаматтың талабы бойынша, ал егер тірі кезінде талап етуге азаматтың мүмкіндігі болмаса,

азамат қайтыс болғаннан кейін басқа мүдделі адамдардың талабы бойынша жарамсыз деп тануы мүмкін.

• 8. Елеулі мәні бар жаңылысу салдарынан жасалған мәмілені сот жаңылысу әсерімен әрекет еткен тараптың талабы бойынша жарамсыз деп тануы мүмкін. Мәміленің табиғатына, ұқсастығына немесе оны өз мақсатына пайдалану мүмкіндігін айтарлықтай төмендететін мәнінің сапасына қатысты жаңылысудың елеулі мәні болады. Дәлелдердегі жаңылысу кейінге қалдыру немесе күшін жою шарты ретінде, мәміленің мазмұнына осындай дәлелді енгізген кезде ғана мәміле жарамсыздығының негізі бола алады.

• Егер жаңылысу мәмілеге қатысушының өрескел бейқамдығының салдары болса, не оны кәсіпкерлік тәуекел билеген болса, сот нақты жағдайларды және мәмілеге қатысушы екінші жақтың мүдделерін ескере отырып, мәмілені жарамсыз деп тану туралы талаптан бас тартуға құқылы.

• 9. Алдау, зорлық, қорқыту ықпалымен жасалған мәмілені, сондай-ақ басқа тарап пайдаланған жағдайларға қарағанда адам өзі үшін мүлде тиімсіз ауыр мән-жайлардың салдарынан жасауға мәжбүр болған мәмілені (кіріптарлық мәміле) сот жәбірленушінің талабы бойынша жарамсыз деп тануы мүмкін.

• 10. Бір тарап өкілінің екінші тараппен зұлымдық ниетте келісуі нәтижесінде жасалған мәмілені сот жәбірленуші тараптың талабы бойынша жарамсыз деп тануы мүмкін. Жәбірленуші тарап шеккен залалды жәрдем беру тәртібімен өтеу теріс пиғылды өкілге жүктелуі мүмкін.

• 11. Заңды тұлғаның Азаматтық кодексіне, Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерінде немесе құрылтай құжаттарында нақты шектелген қызмет мақсаттарына қайшы келетін етіп, не оның органының жарғылық құзыретін бұза отырып жасасқан мәмілесі, егер мәміледегі басқа тараптың мұндай бұзушылықтар туралы білгені немесе білуге тиіс болғаны дәлелденсе, заңды тұлғаның немесе оның құрылтайшысының (қатысушысының) мүлік иесінің талап қоюы бойынша жарамсыз деп танылуы мүмкін.

Жалған немесе қулықпен жасалған мәмілелер. Мәмілеге тиісті құқықтық салдарлар жасау ниетінсіз, тек алдау үшін жасалған мәмілені (жалған мәмілені) сот мүдделі тұлғаның, тиісті мемлекеттік органның немесе прокурордың талап арызы бойынша жарамсыз деп таниды.

Мәміле екінші бір мәмілені (қулықпен) бүркемелеу мақсатымен жасалса, тараптар шын мәнінде ойлаған мәмілеге қатысты ережелер қолданылады.

Алдау, қорқыту, күш көрсету арқылы жаслған мәміленің жарамсыздығына байланысты даулар бойынша талап қою мерзімі қорлық немесе қорқыту ықпалымен мәміле жасалып, сол зорлық немесе қорқыту тоқтатылған күннен бастап не талап қоюшы мәмілені жарамсыз деп тануға негіз болып табылатын өзге де мән-жайларды білген немесе білуге тиіс болған күннен бастап бір жыл болады.

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:

1.Мәміленің түсінігі қандай?
2.Мәміленің белгілерін атаңыз?
3Мәміленің түрлері қандай?
4.Мәміленің нысаны қандай?
5.Мәміленің жарамсыз деп танылу негіздері, жарамсыз деп тану салдарары қандай?

6-Тақырып. Меншік құқығы және өзге де заттық құқықтар

Заттық құқықтың түсінігі мен түрлері. Меншік құқығының түсінігі. Меншік құқығының мазмұны. Меншік құқығының пайда болу негіздері. Меншіктің түрлері. Ортақ меншік. Меншік құқығының тоқтатылу негіздері.

Қысқаша дәріс тезистері:

Меншік құқығы — субъектінің заң құжаттары арқылы танылатын және қорғалатын өзіне тиесілі мүлікті өз қалауынша иелену, пайдалану және оған билік ету құқығы.

Меншік құқығының мерзімі шексіз. Бұл тұрғыда меншік құқығы үш түрлі бөліктен тұрады: Иелену құқығы – меншіктенушінің мүлікке деген шаруашылық үстемдігі. Яғни мүліктің иесіне заң жүзінде бекітілуі;
Пайдалану құқығы – мүлікті іске асырып, пайдаға жарату;
Билік ету құқығы – құқықтық әрекеттер жасау арқылы мүліктің тағдырын белгілеу.
Меншік құқығының объективтік мағынадағы түсінігі-нақты бір тұлғаға (субъектіге) тиесілі материалдық құндылықтарды қорғаушы, реттеуші, бекітуші құқық нормаларының жиынтығы

Субъективтік мағынада меншік құқығы-меншік иесіне нақты бір заңды билікті жүзеге асыру шараларын бекітіп беру болып табылады.

Заттық құқықтың түрлер: оралымды басқару құқығы, жер пайдалану құқығы, бөтенін жылжымайтын мүлкін шектеулі түрде нысаналы пайдалану құқығы(сервитут), шаруашылық жүргізу құқығы, меншік құқығы.

Меншік құқығының нысандары: мелекеттік меншік және жеке меншік.

ҚР Конституциясының 6-бабында: «Қазақстан Республикасында мемлекеттік меншік пен жеке меншік танылады және бірдей қорғалады»,-деп жазылған. Жеке меншік азаматтардың және мемлекеттік емес заңды тұлғалар мен олардың бірлестіктерінің меншігі танылады. Жеке меншікте болатын мүліктің саны мен құны шектелмейді. Мемлекеттік меншік: республикалық және комуналдық. Республикалық: республикалық меншік мемлекеттік қазынадан және мемлекеттік республикалық заңды тұлғаларға бекітіліп берілген мүліктен тұрады. Республикалық бюджеттің қаражаты, мемлекеттік меншіктің объектілері және мемлекеттік заңды тұлғаларға бекітіліп берілмеген өзге де мемлекеттік мүлік Қазақстан Республикасының мемлекеттік қазынасын құрайды. Коммуналдық: меншік жергілікті қазынадан жәнекоммуналдық заңды тұлғаларға бекітіліп берілген мүліктен тұрады. Жергілікті бюджет қаражаты және мемлекеттік заңды тұлғаларға бекітіліп берілмеген өзге де коммуналдық мүлік жергілікті қазынаны құрайды.

Коммуналдық меншік жергілікті мемлекеттік басқару деңгейлері бойынша облыстық және аудандық меншік болып бөлінеді.

Мемлекеттік меншіктегі мүлік мемлекеттік заңды тұлғаларға шаруашылық жүргізу немесе оралымды басқару құқығымен бекітіліп берілуі мүмкін.

Ортақ меншік - екі не одан да көп адамға тиесілі мүлік. Ортақ үлестік және ортақ бірлескен меншік деп 2 бөлінеді. Ортақ үлестік - әркімнің өзінің үлесі анықталған меншік. Ортақ бірлескен- екі немесе одан да көп тұлғаға тиесілі мүлік, олардың үлестері теңдей болып саналатын меншік(үлестерін анықтау мүмкін емес). Ортақ бірлескен меншіктің түрлері: ерлі- зайыптылардың ортақ меншігі; шаруа қожалығы мүшелерінің ортақ меншігі; жекешелендірілген тұрғын үйге ортақ меншік.

Меншік құқығын иелену негіздері: 1) әртүрлі азаматтық мәмілелердің негізінде меншіктің пайда болуы. ҚРАК-тің ерекше бөлімі: 25-тарау. Сатып алу-сату шарты. 26-тарау. Айырбас 27-тарау. Сыйға тарту 28-тарау. Рента;

2) меншік құқығы құқықтық мирасқорлық тәртібімен өтеді. Жеке тұлға қайтыс болған кезде(мұрагерлік): құқық қабылдаушылық; заңды тұлға қайта құрылған кезде. 3) жаңадан жасалып жатқан қозғалмайтын мүлікке меншік құқығының пайда болуы; 4) өңдеу арқылы: шартта өзгеше көзделмегендіктен, адам өзіне тиесілі емес материалдарды өңдеу арқылы дайындаған жаңа қозғалатын затқа меншік құқығын материалдардың меншік иесі алады; 5) иелену мерзімі негізінде меншік құқығын алу: мүліктің меншік иесі болып табылмайтын, бірақ өзінің жеке қозғалмайтын мүлкіндей жеті жыл бойы, не өзге мүлікті кем дегенде бес жыл адал, ашық және ұдайы иеленген азамат немесе заңды тұлға ол мүлікке меншік құқығын алады; 6) жинауға не аулауға арналған көпшілік қолды заттарды меншікке айналдыру: заңдарда, әдет-ғұрыптарда меншік иесі рұқсат берген жағдайларда, орманда, бөгенде ауланған балыққа, жеміске олар ауланып, жиналған сәтте меншік құқығын ала алады. 7)иесіз заттарға меншік құқығын алу. Иесіз зат- меншік иесі жоқ немесе меншік иесі белгісіз зат не меншік иесі оның меншік құқығынан бас тартқан зат. 8) өз бетінше салынған құрылысқа меншік құқығын алу; 9) Меншік иесі бас тартқан жылжымалы заттарға меншік құқығын алу; 10) Олжа- біреудің меншігіндегі, иелігіндегі затты екінші адамның тауып алуы: жоғалған зат; тауып алынуы қажет. 11) Көмбе-жерге көмілген немесе басқа әдіспен жасырылған, меншік иесін анықтау мүмкін болмайтын не заңдарға сәйкес оларға құқығынан айрылған ақша немесе өзге де бағалы заттар. 12) Қараусыз жануарлар. 13) Меншік иесінен алынған мүлікті иелену.

Ерікті түрде меншік құқығы тоқтатылуы: меншік иесі өз мүлкін басқа адамдарға берген, меншік иесі меншік құқығынан бас тартқан, - мүлік қираған немесе жойылған және заң құжаттарында көзделген өзге де жағдайларда тоқтатылады. Еріксіз түрде меншік құқығының тоқтауы: меншік иесінің міндеттемелері бойынша мүлікке өндіріліп алынған ақы айналымға түскен; Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес белгілі бір адамға тиесілі бола алмайтын мүлікті ықтиярсыз иеліктен айырған; реквизицияланған; тәркілеген; жер учаскесін алып қоюға байланысты

қозғалмайтын мүлікті мәжбүрлеп иеліктен шығарған; күтімсіз ұсталған тарих және мәдениет ескерткіштерін, мәдени құндылықтарды алып қойған; мемлекет меншігіне алып қойған жағдайларда тоқтатылады.

Меншік құқығын қорғау: егер меншік құқығы бұзылса немесе бұзылуы мүмкін болса онда меншік иесі өз құқығын қорғауға жүгінеді. Меншік құқығы екі жолмен бұзылуы мүмкін: меншік иесіне өз мүлкін қолдануына және иелік етуіне кедергі жасау. Бірінші жағдайда, меншік иесі құқық бұзушыға бөтен біреудің иелік етуінен өз мүлкін алу туралы виндикациялық талап кояды. Екінші жағдайда, меншік иесі өз мүлкін қолдануға және иелік етуге тосқауыл болатын заңсыз кедергілерді жою туралы заң бұзушыға негаторлық талап қояды. Виндикациялық талапқа сай меншік иесі өз мүлкін бөтен біреудің заңсыз иелік етуіне қарсы талап қоя алады. Виндикациялық талап қойылғанда, мүліктің жаңа иесінің (иеленуші) адал немесе адал емес екендігі анықталады. Негаторлық талап— бұл мүлік иесінің үшінші тұлғаға меншік құқығын дұрыс жүзеге асыруға кедергі жасайтын бөгеттерді жою туралы

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:
1.Меншік құқығының түсінігі қандай?
2.Меншік құқығының мазмұнын көсетіңіз?
3.Меншіктің түрлері қандай?
4.Ортақ меншіктің түсінігі мен түрлерін атаңыз?
5.Меншік құқының пайда болу және тоқтатылу негіздері қандай?

7-Тақырып. Міндеттеме институты

Міндеттеменің түсінігі. Міндеттеменің түрлері. Міндеттеменің қатысушылары. Міндеттемеге тараптары. Міндеттемедегі үшінші жақ. Міндеттемедегі тараптарды ауыстыру. Міндеттемені орындау. Міндеттемені тиісінше орындамау. Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету әдістері. Міндеттеменің тоқтатылуы.

Қысқаша дәріс тезистері

Міндеттемелік құқық – бұл мүлікті берумен, жұмыс орындаумен, қызмет көрсетумен байланысты туындайтын міндеттемелік қатынастарды реттейтін азаматтық құқықтық нормалардың жиынтығы.

Міндеттемелік құқық екі үлкен бөлімнен тұрады: 1)міндеттемелік құқықтың жалпы бөлімі. 2)міндеттемелік құқықтың ерекше бөлімі.

Шарттық және шарттан тыс міндеттемелер. Олардың ішінде міндеттемелер топтары белгіленген. Шарттық: мүлікті иеліктен шығаруға байланысты міндеттемелер, мүлікті пайдалануға беру туралы міндеттемелер, жұмыстың орындалуына байланысты міндеттемелер, қызмет көрсетумен байланысты міндеттемелер. Шарттан тыс міндеттемелер: конкурстық міндеттемелер, зиянды өтеу міндеттемелері, өзгенің мүддесінде тапсырмасыз іс-әрекет жасау.

ҚР АК 268-бабында міндеттеме құқықтық қатынас мағынасында берілді: міндеттемеге сәйкес бір тұлға (борышқор) басқа тұлғаның (несие берушінің)

пайдасына мүлік беру, жұмыс орындау, ақша төлеу және тағы басқа сияқты белгілі бір әрекеттер жасауға, не белгілі бір әрекет жасаудан тартынуға міндетті, ал несие беруші борышқордан өз міндеттерін орындауын талап етуге құқылы. Несие беруші борышқордан атқарылғанды қабылдауға міндетті

Міндеттеменің пайда болу негіздері:

1) Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін мәмілелерден;

2) Қазақстан Республикасы заңнамасының күшімен азаматтық-құқықтық салдарларға алып келетін әкімшілік актілерден;

3) азаматтық құқықтар мен міндеттерді белгілеген сот шешімінен;

4) Қазақстан Республикасының мүлікті жасау, жою, сатып алу немесе оны иеліктен шығару, сондай-ақ мүлікке құқықтан бас тарту нәтижесінде;

5) өнертабыстарды, өнеркәсіптік үлгілерді, ғылым, әдебиет және өнер туындыларын және зияткерлік қызметтің өзге де нәтижелерін жасау салдарынан;

6) басқа тұлғаға зиян келтіру салдарынан, сол сияқты басқа тұлға есебінен мүлікті негізсіз сатып алу немесе жинау салдарынан;

7) азаматтар мен заңды тұлғалардың өзге де әрекеттері салдарынан.

Міндеттеменің тараптары: борышқор мен несие беруші болады. Міндеттеменің мазмұнын оның тараптарының құқықтары мен міндеттері құрайды.

Міндеттеменің қатысушылары болып тараптар, яғни борышқор мен несие беруші және үшінші жақ саналады (ҚР АК 270-б. 1-т.).

ҚР АК 269-б. 2-т белгіленгендей несие беруші немесе борышқор ретінде бір мезгілде бірнеше тұлға қатысқан ретте міндеттемедегі тұлғалардың көптігі болады. Оның белсенді көптік, пәс көптік және аралас көптік түрлері бар. Тұлғалардың көптігі кезінде міндеттеменің түрлері: 1)үлесті, 2)ортақтасқан, 3)субсидиялы міндеттеме. Жалпы ереже бойынша үлесті міндет пен үлесті талап белгіленеді, ол теңдей үлес принципінен шығады.

Заңдармен немесе міндеттеме шарттарынан өзгеше белгіленбесе, тұлғалардың көптігі кезіндегі кез келген міндеттеме **үлесті** беп саналады. Үлесті міндеттемеде несие берушілердің әрқайсысы міндеттемені орындауды талап етуге құқылы, ал борышқорлардың әрқайсысы оған түсетін үлесте міндеттемені орындауға міндетті. Егер өзгеше белгіленбесе үлестер тең деп есептелінеді.

Шартпен немесе заңдармен, соның ішінде міндеттеме нысанасының бөлінбеуіне орай ортақтасқан міндеттер немесе талаптар белгіленуі мүмкін.

Борышқорлардың ортақтасқан міндеттері жағдайында несие беруші:

-борышқорлардың барлығынан бірлесіп міндеттемені орындауды;

-жеке-жеке алғанда олардың кез келгенінен борышты толығымен де, бөлшектеп орындауды;

-борышқорлардың бірінен алынбағанды ортақтас борышқорлардың қалғандарынан өтеуді талап етуге құқылы.

Ортақтасқан міндетті борышқорлардың бірімен толық орындауы қалған борышқорларды несие беруші үшін орындаудан босатады. Ортақтасқан

міндетті орындаған борышқор қалған борышқорлардың әрқайсысына оның өзіне тиесілі үлесін шегеріп, тең үлеспен регрестік талап қоюға құқылы.

Несие берушілердің ортақтасқан талаптарының ерекше белгілері:
1) кез келген несие беруші борышқорға толық көлемде талап қоюға құқылы;
2) мұндай талап қойылғанға дейін борышқор өзінің қалауы бойынша несие берушілердің кез келгеніне міндеттемені орындауға құқылы;
3)ортақтас несие берушілердің біреуіне міндеттемені толық орындау борышқорды оны өзге несие берушілерге орындаудан босатады;
4)борышқордың орындағанын қабылдаған ортақтас несие беруші басқа несие берушілерге, егер олардың арасындағы қатынастардан өзгеше туындамаса, оларға тиесілі үлестерін өтеуге міндетті.

Субсидиялы міндеттеме кезінде қосымша борышқор, егер негізгі борышқор несие берушінің талабын қанағаттандырудан бас тартса, не оны толық орындамаса немесе несие беруші одан қойылған талапқа ақылға қонымды мерзімде жауап алмаған жағдайда міндеттемені орындауға міндетті болып саналады.

Үшінші жақтың міндеттемеде алатын орны ерекше. Үшінші жақ ретінде міндеттеме тараптарының біреуіне міндеттемелер немесе өзге құқықтық қатынастары арқылы байланысқан жақтар. Үшінші жақ қатысатын міндетемелердің кемінде үш түрін бөліп алуға болады: 1)регрестік (ҚР АК 289-бап); 2) үшінші жақтың пайдасына міндеттемелер (ҚР АК 270-б.3-т.); 3)үшінші жақ орындайтын немесе үшінші жаққа орындайтын міндеттемелер, яғни орындауды қайта жолдау немесе қайта тапсыру (ҚР АК 276-бап).

Регрестік міндеттеме – бұл, оған сәйкес несие берушімен борышқор үшін (немесе соның кінәсі бойынша) үшінші тұлғаға төлеген (берген) ақша сомасын (немесе өзге мүлікті) беруді борышқордан несие берушінің талап ету құқығы болатын міндеттеме.

Міндеттемедегі тұлғалардың ауысуы. Міндеттемедегі несие берушінің ауысу жағдайлары (алғашқысының орнына жаңа жаңа несие берушінің енуі):

1. Әмбебап құқықтық мирасқорлық (заңды тұлғаның қайта құрылуы, мұрагерлік);
2. Жеке (сингулярлық) құқықтық мирасқорлық, яғни қандай да бір нақты құқықтың бір тұлғадан басқасына ауысуы.

Бұл келесі жағдайларда болады:
а)несие беруші құқықтарының басқа тұлғаға ауысуы туралы сот шешімі бойынша;
ә)борышқордың міндеттемесін оның кепіл болушысы, кепілдік берушісі немесе осы міндеттеме бойынша кепілге зат берушісі орындауы нәтижесінде;
б)сақтандырушыға сақтандырылған жағдайдың басталуына жауапты борышқорға несие беруші құқықтарын алып берген кезде (суброгация);
в)талап ету құқығын беру нәтижесінде (цессия);
с)заң құжаттарында көзделген өзге жағдайларда ауысады.

Міндеттемені орындау – оны несие беруші талап етуге құқығы болатын, борышқордың тиісті әрекеттерді жасауы(тауарларды беру, жұмыс орындау, қызмет көрсету, шығындарды өтеу және т.с.с.). Міндеттемені

орындау міндеттеме түріне байланысты және әдетте белсенді әрекеттер жасау арқылы орындалады.

Міндеттемені тиісінше орындау принципі, яғни тиісті борышқормен, тиісті несие берушіге, тиісті мерзіде, тиісті жерде, тиісті нысанаға қатысты және тиісті әдіспен орындау. Осы талаптардың барлығы сақталса міндеттеме тиісінше орындалды деп есептелінеді. Тиісінше орындамау несие берушіге реалды орындауды талап етуге және азаматтық-құқықтық жауапкершілік шараларын қолдануға негіз береді.

Міндеттемені заттай орындау принципі, яғни оларды залалдарды өтеумен немесе ақша сомаларын төлеумен ауыстырмай, борышқордың міндеттеме жағдайларымен көзделген әрекеттерді жасауы.

Міндеттемені тиісінше орындамаумен келтірілген залалдарды өтеу және айып төлеу борышқорды міндеттемені заттай орындаудан босатпайды; ал міндеттеме орындалмаған жағдайда залалдарды өтеу және айып төлеу, керісінше, борышқорды міндеттемені заттай орындаудан босатады (егер заң құжаттарында немесе шартта өзгеше көзделмесе (ҚР АК 354-бап).

Міндеттемені орындау нысанасы – бұл міндемеге сәйкес борышқор несие берушіге беруге, орындауға немесе көрсетуге міндетті болатын зат, жұмыс немесе қызметтер. Орындау нысанасы ретінде заттар, ақша, міндеттемелік құқықтар, интелектуалдық меншік, мүліктік кешен және т.б. болады. Олардың сақталуы міндеттеменің тиісінше орындалуымен байланысты, жекелеген элементтер ҚР АК-тің жекелеген баптарында белгіленеді, мысалы, орындайтын субъектілер туралы талап (ҚР АК 275,276-б/р.), мерзім туралы(ҚР АК 277-б.), орындалатын жер туралы(ҚРАК 281-б.), орындау әдісі туралы(ҚР АК 284-288, 290, 291 б/р) ережелер.

Ақшалай міндеттемелерді орындауға қатысты ерекше талаптар бар. Ақшалай міндеттеме дербес (заем шарты бойынша) немесе байланысты (сатып алынған затқа ақы төлеу) болуы мүмкін. ҚР заң актілерімен көзделген жағдайларды қоспағанда, ҚР-ның аумағындағы ақшалай міндеттемелер тек тенгемен жүргізілуі тиіс. Қазақстан Республикасының аумағында міндеттемелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асырған кезде шетел валютасын, сондай-ақ шетел ваютасы түріндегі төлем құжаттарын Қазақстан Республикасының заң актілерімен көзделген реттер мен жағдайларда жол беріледі. Ақшалай міндеттемеде қарыз шетел валютасының бегілі бір сомасына эквивалентті сомада тенгемен төленуге жататындығы көзделуі мүмкін. Егер бұл талаптар бұзылса, яғни ақшалай міндеттемелердің шетел валютасында көрініс алуы немесе төленуі, заң талаптарына сәйкес келмейтін мәміле ретінде мәміләні жарамсыз деп тануға соқтыруы мүмкін.

Міндеттемені орындау мерзімі және орны. Міндеттеме белгіленген мерзімде орындалуы қажет. Орындау мерзімі накты анықталған міндеттемелер және орындалу мерзімі талап ету сәтімен анықталатын міндеттемелер ажыратылады. Орындалу мерзімі накты анықталған міндеттемелер міндеттемені орындау күнін немесе уақыт кезеңін белгілейді немесе анықтауға мүмкіндік береді. Мұндай міндеттемелер сол күні немесе тиісті уақыт кезеңі ішінде кез келген сәтте орындалуы қажет. Міндеттемеде ол

орындалатын мерзім көзделмесе және бұл мерзімді анықтауға мүмкіндік беретін шарттар болмаса, ол міндеттеме пайда болғаннан ақылға қонымды мерзімде орындалуы тиіс. Ақылға қонымды мерзім ретінде міндеттемемен көзделген әрекеттерді жасау үшін қажетті уақыт кезеңі түсініледі. Ақылға қонымды мерзімде орындалмаған, сол сияқты орындалу мерзімі талап ету кезімен белгіленетін міндеттемені, егер заңдардан, міндеттеме шарттарынан, іскерлік қызмет өрісіндегі әдеттегі құқықтардан немесе міндетеме басқа мерзімде орындау міндетті туындамаса, борышқор несие беруші оның орындалуы талап еткен күннен бастап жеті күн мерзімде орындауға міндетті.

Заңдарда немесе міндеттеме шартарында өзгеше көзделмесе, және оның мәнінен туындамаса, борышқор міндеттемені мерзіміне дейін орындауға құқылы. Міндеттемені белгіленген мерзімде орындамау мезімді өткізіп алу деп аталады, міндеттемені бұзушылық пайда болады.

Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету әдістері

Міндеттемені орындау, заңдарда немесе шартта көзделген айып төлету, кепіл, борышқордың мүлкін алып қалу, аманат, кепілдік, кепілпұл, кепілдік жарна және басқа да әдістер арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін.

Айып төлеу - брышқор міндеттемесін орындамаған немесе тиісінше орындамаған ретте, атап айтқанда, орындау мерзімін өткізіп алған ретте несие берушіге төлеуге міндетті, заңдармен немесе шартпен белгіленген ақша сомасы айып төлеу (айыппұл, өсім) деп танылады. Айып төлеу туралы талап бойынша несие беруші оған келтірілген залалдарды дәлелдеуге міндетті емес.

Кепілпұл дегеніміз -келісуші тараптардың біреуінің шарт бойынша өзінен алынатың төлемнің есебінен екінші тарапқа және шарт жасау мен орындауды қамтамасыз етуге берілетін ақшалай сома. Кепілпұл туралы келісім, оның сомасына және негізгі міндеттеменің нысанына қарамастан, оның жарамсыздығына әкеліп соқтыру қауіпімен жазбаша түрде жасалуы тиіс. Егер негізгі міндеттемені нотариус куәландыруы тиіс болса, кепілпұл туралы келісімнің заңдылығы үшін жай жазбаша нысан жеткілікті.

Кепілпұлдың функциялары: 1)төлемдік (негізгі міндеттеме бойынша төлемдердің есебіне беріледі); 2)куәландырушы (кепілпұл шарттың жасалғандығын куәландыруға беріледі); 3)қамтамасыз етуші (кепілпұл негізгі міндеттеменің есебіне жатқызылады және осы бөлікте оның орындалуына кепілдік береді). Егер міндеттеменің орындалмауына кепілпұл берген тарап жауапты болса, ол екінші тарапта қалады, ал егер кепілпұл алған тарап жауапты болса, ол екінші тарапқа кепілпұлдың екі еселенген сомасын төлеуге міндетті. 4)өтемелілік (шартта өзгеше көзделмесе, міндеттеменің орындалмауына жауапты тарап екінші тарапқа кепілпұл сомасын ескере отырып, шеккен залалдың орнын толтыруға міндетті).

Кепіл түрлері: ипотека - кепілге салынған мүлік кепіл салушының немесе үшінші бір жақтың иелігінде және пайдалануында қалатын кепіл түрі.

Кәсіпорындар, құрылыстар, үйлер, ғимараттар, көп пәтерлі үйдегі пәтерлер, көлік құралдары, ғарыш объектілері, айналымдағы тауарлар және азаматтық айналымнан алынбаған басқа да мүлік ипотека мәні бола алады.

Кепілзат - кепілге салынған мүлікті кепіл беруші кепіл ұстаушының иелігіне беретін кепіл түрі.

Кепілдік бойынша, кепілдік беруші, заң актілерінде көзделген жағдайларды қоспағанда, басқа жақтың (борышқордың) несие берушісі алдында осы жақтың міндеттемесінің орындалуына толық немесе борышқормен ортақтасып ішінара жауап беруге міндеттенеді. Бірлесіп кепілдік берген адамдар, егер кепілдік шартында өзгеше белгіленбесе, несие беруші алдында ортақтасып жауап береді.

Мүлікті ұстап қалу- борышқорға не борышқор көрсеткен тұлғаға берілуге тиіс зат қарамағында болған несие беруші, борышқор осы заттың құнын төлеу немесе несие берушіге оған байланысты шығындар мен басқа да залалдарды өтеу жөніндегі міндеттемені мерзімінде орындамаған жағдайда, тиісті міндеттеме орындалғанға дейін оны ұстап қалуға құқылы.

Кепілдік жарна. Сауда-саттық немесе өзге де міндеттемені орындау кезінде шарт жасасу жөніндегі міндеттемелерді орындауды қамтамасыз ету үшін кепілдік жарнаны төлеушінің кепілдік жарнаны алушыға беретін ақша сомасы кепілдік жарна болып танылады. Кепілдік жарнаны төлеу жөніндегі міндеттеме заңнамалық актілерде көзделген жағдайларда туындайды. Кепілдік жарнаны төлеу жөніндегі міндеттеме тараптардың келісіміне байланысты да туындайды.

Міндеттемені тоқтату негіздері. Міндеттеме орындалса, талаптан бас тарту төлемі төленсе, борышты есепке жатқызылса, жаңғыртылса, борышты кешіру арқылы борышқор мен несие беруші бір тұлға болса, орындауға мүмкіндік болмаса, мемлекеттік органның құжаты шығарылса, азамат қайтыс болса, заңды тұлға таратылса, толық немесе ішінара тоқтатылады. Міндеттемені тараптардың біреуінің талабы бойынша тек заңдарда көзделген жағдайларда ғана тоқтатуға жол беріледі. Заңдар мен шартта міндеттемені тоқтатудың басқа да негіздері көзделуі мүмкін.

Міндеттемені орындау арқылы тоқтату Міндеттеме тиісті дәрежеде орындалғанда тоқтатылады.

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:

1.Міндеттеменің түсінігі қандай?
2.Міндеттеменің қатысушыларын атаңыз?
3Міндеттеменің түрлері қандай?
4.Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету әдістері қандай?
5.Міндеттеменің тоқтатылуы негіздері қандай?

8-Тақырып. Шарт туралы жалпы түсінік

Шарттың ұғымы. Шарттың түрлері. Шарт жасасудың тәртібі. Шарт жағдайлары. Оферта және акцепт.

Қысқаша дәріс тезистері. Шарт – бұл ең көп тараған мәміленің түрі, сондықтан мәмілеге қатысты ережелер шартқа да қолданылады. Кез келген мәміле сияқты шарт та еріктілік қағидасының негізінде жасалады. Шарт еркіндігінің мазмұны:

біріншіден, азаматтық құқық субъектілерінің шартты жасауға немесе жасамауға байланысты еріктері бар. ҚР Азаматтық Кодексте көзделген реттерде ғана еріктілік шектелуі мүмкін;

екіншіден, шартты жасау барысында серік (партнер) таңдау еркі. Мысалы айталық, кепілге беруші не кепіл ұстаушы ерікті түрде кез келген сақтандырушыны таңдауға ерікті.

үшіншіден, азаматтық қатынастарға түсушілердің шарт түрін таңдауға еріктілігі;

төртіншіден, тараптар шарт жағдайларын ерікті түрде қарастыра алады.

Екі немесе одан көп адамның азаматтық құқықтар мен міндеттерді белгілеу, өзгерту немесе тоқтату туралы келісімі шарт деп танылады.

Шарттың түрлері:

Аралас шарт – тараптар заңдарда көзделген түрлі шарттардың элементтері бар шарт жасаса алады, онда тараптардың аралас шарт бойынша қатынастарына, егер тараптардың келісімінен немесе аралас шарттың мәнінен өзгеше туындамаса, аралас шартта элементтері бар шарттар туралы заңдардың тиісті бөліктері қолданылады.

Жария шарт: коммерциялық ұйыммен жасалған және өз қызметінің сипатына қарай оған өтінішпен келетін әркімге қатысты жүзеге асырылатын тауарларды сату, жұмыстарды атқару немесе қызмет көрсету жөніндегі оның міндеттемелерін белгілейтін шарт жария шарт деп танылады (бөлшек сауда, көпшілік пайдаланатын көлікпен тасымалдау, байланыс қызметін көрсету, энергиямен қамтамасыз ету, медицина, мейманхана қызметін көрсету және т.б.).

Заң құжаттарында көзделген жағдайларда Қазақстан Республикасының Үкіметі жария шарттарды жасау және орындау кезінде тараптар үшін міндетті ережелер (үлгі шарттар, ережелер және т.б.) шығаруы мүмкін.

Жария шарттың белгіленген талаптарына сәйкес келмейтін ережелері жарамсыз болып табылады.

Ережелерін тараптардың біреуі формулярларда немесе өзге стандартты нысандарда белгілеген және басқа тарап оны ұсынылған шартқа тұтастай қосылу жолы деп қабылдай алатын шарт қосылу шарты деп танылады.

Алдын ала жасалатын шарт бойынша тараптар алдын ала жасалатын шартта көзделген жағдайларда мүлік беру, жұмыс орындау немесе қызмет көрсету туралы болашақта шарт (негізгі шарт) жасасуға міндеттенеді. Алдын ала жасалатын шарт негізгі шарт үшін заңдарда белгіленген нысанда, ал егер негізгі шарт нысаны белгіленбесе, жазбаша түрде жасалады. Алдын ала жасалатын шарт нысаны туралы ережелердің сақталмауы оның жарамсыз болып қалуына әкеліп соқтырады. Алдын ала жасалатын шартта негізгі

шарттың мәнін, сондай-ақ басқа да елеулі жағдайларын белгілеуге мүмкіндік беретін ережелер болуға тиіс. Алдын ала жасалатын шартта тараптар негізгі шартты жасасуға міндеттенетін мерзім көрсетіледі. Егер алдын ала жасалатын шартта мұндай мерзім белгіленбесе, олар көздеген шарт алдын ала жасалған кезден бастап бір жыл ішінде жасалуға тиіс.

Алдын ала шарт жасасқан тарап өзі көздеген шартты жасасудан жалтарған реттерде, егер заңдарда немесе шартта өзгеше көзделмесе, осы арқылы келтірілген залалды екінші тарапқа өтеуге міндетті.

Алдын ала жасалатын шартта көзделген міндеттемелер, егер тараптар негізгі шартты жасасуға тиіс мерзім біткенге дейін ол жасалмаса не тараптардың бірі екінші тарапқа бұл шартты жасасуға ұсыныс жібермесе, тоқтатылады.

Егер ниеттер туралы хаттамада (ниеттер туралы шартта) тараптардың оған алдын ала жасалатын шарт күшін беру ниеттері тікелей көзделмесе, ол азаматтық-құқықтық шарт болып табылмайды және оның орындалмауы заңдық зардаптарға әкеліп соқтырмайды.

Үшінші жақтың пайдасына жасалатын шарт болып тараптар несие берушіге емес, шартта көрсетілген немесе көрсетілмеген және борышқордан міндеттемені өзінің пайдасына орындауды талап етуге құқығы бар үшінші жаққа борышқор орындап беруге міндетті деп көрсеткен шарт үшінші жақтың пайдасына жасалған шарт болып танылады. Егер заңдарда немесе шартта өзгеше көзделмесе, үшінші жақ борышқорға шарт бойынша өз құқығын пайдалану ниетін білдірген кезден бастап тараптар өздері жасасқан шартты үшінші жақтың келісімінсіз бұза алмайды немесе өзгерте алмайды.

Борышқор шартта өзінің несие берушіге қарсы қоя алатындай қарсылықтарын үшінші жақтың талаптарына қарсы қоюға құқылы.

Үшінші жақ шарт бойынша өзіне берілген құқықтан бас тартқан ретте несие беруші, егер заңдарға және шартқа қайшы келмесе, бұл құқықты пайдалана алады.

Биржалық мәмілелер – нысаны биржадағы айналысқа жіберілген мүлік болып табылатын және тиісті биржалар (тауар, қор және басқа) туралы Қазақстан Республикасының заңдары мен биржалық сауда ережелеріне сәйкес, онымен сауда-саттық жүргізуге қатысатындармен жасалатын мәмілелер болып табылады. Биржалық мәмілелер осы мәмілелердің жасалғандығын растау үшін биржа беретін құжаттармен рәсімделеді. Егер заңдардан, тараптардың келісімінен немесе мәміленің мәнінен өзге жағдайлар туындамаса, биржалық мәмілелерге олардың мазмұнына қарай тиісті шарт (сатып алу-сату, комиссиялар және басқалар) туралы ережелер қолданылады. Заңдарда немесе биржалық сауда ережелерінде тараптардың коммерциялық құпиясы болып табылатын және олардың келісімінсіз жария етуге жатпайтын биржалық мәмілелердің ережелері көзделуі мүмкін. Биржалық мәмілелер жасасуға байланысты даулар тиісті биржа жанындағы биржа төрелігінде қаралады, оның шешіміне сотта дау айтылуы мүмкін.

Тараптар арасында шарттың барлық елеулі ережелері бойынша тиісті жағдайларда талап етілетін нысанда келісімге қол жеткен кезде шарт

жасалды деп есептеледі. Шарт ережелері үшке бөлінеді:1)шарттың жай ережелері;2)шарттың елеулі ережелері;3)шарттың кездейсоқ ережелері. Шарттың елеулі ережелері дегеніміз- шарттың мәні туралы ережелер, заңдарда елеулі деп танылған немесе шарттардың осы түрі үшін қажетті ережелер, сондай-ақ бір тараптың мәлімдеуі бойынша келісімге қол жеткізуге тиісті барлық ережелер елеулі ережелер болып табылады.

Шарттың нысаны-жазбаша, ауызша,электронды түрде жасалады. Шарт нысанына мәміленің нысанына қатысты ережелер қолданылады.

Шарт жасасудың тәртібі оферта және акцепт.

Оферта-шарт жасасу туралы бір немесе бірнеше нақты жақтарға жасалған ұсыныс, егер ол жеткілікті дәрежеде айқын болып, ұсыныс жасаған жақтың ол қабылданған жағдайда (акцепт) өзін сонымен байланысты деп есептеу жөніндегі ниетін көрсетсе, оферта деп танылады. Оферта оны жіберген жақ ол алушының қолына тигеннен бастап байланысты етіп қояды. Офертаны қайтарып алу туралы хабар офертаның өзінен бұрын немесе онымен қатар келсе, оферта алынбаған болып есептеледі. Жарнама және беймәлім адамдар тобына жіберілген өзге де ұсыныстар, егер ұсыныста тікелей өзгеше көрсетілмесе, оферта жасасуға шақыру ретінде қаралады.

Ұсыныс жасаушы жақтың кез келген хабарлаушысымен ұсыныста көрсетілген жағдайларда шарт жасасу еркі көрінетін, шарттың барлық елеулі ережелері бар ұсыныс оферта (жария оферта) деп танылады.

Оферта жолданған жақтың оны қабылдағаны туралы жауабы акцепт деп танылады. Акцепт толық әрі бұлтарыссыз болуға тиіс. Заң құжатынан, іскерлік қызмет өрісіндегі әдеттегі құқықтардан немесе тараптардың бұрынғы іскерлік қатынастарынан өзгеше туындамаса, жауап қайтармау акцепт болып табылмайды.

Офертада акцептіге арналған мерзім көрсетілген жағдайда, егер оферта жіберген жақ акцепті онда көрсетілген мерзім ішінде алса, шарт жасалған болып есептеледі.

Жазбаша не электрондық офертада акцептіге арналған мерзім қамтылмаған кезде, егер оферта жіберген тұлға акцептіні – заңнамада белгіленген мерзім аяқталғанға дейін, ал егер ондай мерзім белгіленбесе, оны ол үшін қажетті қалыпты уақыт ішінде алса, шарт жасалған болып есептеледі.

Оферта акцептіге арналған мерзім көрсетілмей ауызша жасалған жағдайда, егер екінші тарап оның акцепті туралы дереу мәлімдесе, шарт жасалған болып есептеледі.

Шартта оны жасасатын жер көрсетілмесе, шарт азаматтың тұрғылықты жерінде немесе оферта жіберген заңды тұлғаның орналасқан жерінде жасалған болып танылады.

Тақырыпты меңгеруге байланысты бақылау сұрақтары:

1.Шарттың түсінігі қандай?

2. Шарттың нысаны қандай?

3.Шарттың түрлері қандай?

4.Шарт жасасудың тәртібі қандай?

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқу-әдістемелік кешені
Мамандығы: Құқық қорғау қызметі
Шифр: 6B12301
Пән: Азаматтық құқық

Пәннің оқу-әдістемелік қамтамасыз етілу картасы

№	Ақпараттық ресурстар		Пән бойынша білім алатын студенттер саны	Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ кітапханасындағы саны		
	Автордың аты-жөні	**Атауы**		**қазақ**	**орыс**	**ағылшын**
1		ҚР Азаматтық кодексі 179. **...** Электр энергетикасы саласында (**2016** жылғы 29 қазанындағы Қазақстан..		45	**50**	
2		Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (жалпы және ерекше бөлім) өзг. мен толықт.2021		44	**48**	
3	Басин, Ю.Г. [сост. М. К. Сулейменов]	Избранные труды по гражданскому праву / Юрий Григорьевич Басин; АЮ-ВШП "Әділет732 - (Классика казахстанской цивилистики - Алматы: АЮ-ВШП "Әділет", 2020		55		
4	Диденко А.Г.	Гражданское право: (Общ. часть): Учеб. пособие - Алматы: Юрид. лит., 2019.		56		
5	Суханова Е.А. – М., 2012.	Гражданское право, под ред. 13.Басин Ю.Г. Сделки. Алматы, 2018.		28		
6	под ред Толстого Ю.К. – Спб., 2019.	Гражданское право, 2019.			**15**	

Дәріскер Мукалдиева Г.Б.

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ

Азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасы

ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

99893 Азаматтық құқық

6B12301 Құқық қорғау қызметі

мамандығы бойынша құқық бакалавры» білім беру бағдарламасы

АЛМАТЫ, 2023

6В12301 Құқық қорғау қызметі

мамандығы бойынша оқу жұмыс жоспарының негізінде жасалынды

ПОӘК құрастырған – з.ғ.к., доцент Г.Б. Мұқалдиева

Азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасының мәжілісінде қаралып ұсынылды.

« 22 » 06 2023 ж. №39 Хаттама

Кафедра меңгерушісі,
з.ғ.д.,профессор _______________ Тыныбеков С.Т.

Кіріспе

«Құқық қорғау қызметі» мамандығы бойынша бакалавриаттың білім алу бағдарламасын игеру ҚР Мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандартына және академиялық саясатқа сәйкес, пәнді оқып игеру емтиханды тапсырудан тұратын қорытынды бақылаумен аяқталады. Емтихан- қорытынды бақылауға бакалавриаттың оқу бағдарламалары мен оқу жұмыс жоспарына сәйкес, пән бойынша білім алу процесін аяқтап тиісті балл жинаған студенттер ғана жіберіледі. Емтихан академиялық күнтізбеде және оқу жұмыс жоспарында көрсетілген мерзімдерде өткізіледі.

Қанағаттанарлықсыз баға алған студенттерге осы кезеңдегі қорытынды бақылауды кайта тапсыруға тек ақылы түрде кредит төлеп, қайта оқу арқылы рұқсат етіледі. Аппеляция беру қарастырылған. Емтихан нәтижесі бойынша қанағаттанарлықсыз баға алған студент бұйрығымен қайтадан оқуға тіркеледі, егер емтиханнан 25 балл алса онда қайта тапсыру FX қайта тапсырылады. Қанағаттанарлықсыз баға алғаннан кейінгі берілген денсаулық жағдайына байланысты құжаттар қарастырылмайды.

Бағаны көтермелеу мақсатында емтиханды қайта тапсыруға жол берілмейді.

Емтихан сұрақтары тексерістен өтіп бекітіледі. Биылғы оқу жылының ерекшеліне байланысты БП МК циклындағы пәндер Емтихан univer жүйесінде тест, онлайн қабылданады. Емтихан сұрақтары Нұсқаулықпен бекітілген үлгідегі үш деңгейдегі 200 сұрақ осы оқу жоспарындағы тақырыптармен қамтылған тест сұрақтарынан тұрады.

Емтихан тапсыру бойынша нұсқаулық:

1.Пән бойынша қорытынды бақылау – тест түрде (онлайн) өткізіледі. Емтихан қабылдау барысы –проекторингпен бақыланады, автоматты түрде тексереді.

2. **Маңызды** – емтихан міндетті түрде алдын ала бекітілген кестеге сәйкес жүргізіледі, ол туралы алдын ала оқытушылар мен студенттерге мәлім болуы керек.

3.Аттестациялық ведомостқа қорытынды баға емтихан аяқталғаннан кейін 48 сағатта қойылады.

•48 сағат ішінде бекітілуге жатады

4. Univer АЖ емтихан сұрақтарының саны – 60 сұрақтан келеді. 1 мүмкіндік беріледі. Емтихан өту уақыты- 90 минут.

5. Емтихан тесттері- автоматты түрде генерацияланады

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ. ЕМТИХАН ТАПСЫРУ ҮШІН КОМИССИЯ ЖЕКЕ ШАҚЫРҒАНҒА ДЕЙІН UNIVER жүйеісне кіріп тест ашып тапсырады..

• "Тест емтихан тапсыру" функциясы емтихан уақыты басталғаннан кейін ғана белсенді;

•"Тест емтихан тапсыру" функциясы бар студент үшін ғана белсенді

жабылмаған қорытынды ведомостар (емтихан, қайта тапсыру, Incomplete).

МАҢЫЗДЫ. Емтихан басталар алдында кез келген платформада емтихан билеттерін жариялауға және білім алушыларға жіберуге тыйым салынады.

Емтихан алушы емтиханды қайта қосу үшін 30-40 минуттық кезеңдерге бөлуі керек. Студент емтиханды бір сессияда уақытында тапсыруы керек. Бір сессияда жауап беруді бастауға және қайта қосуды аяқтауға тыйым салынады.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ. Егер техникалық себептер бойынша өз билетін ашқан студент емтиханда онлайн режимінде 10 минуттан артық болмаса, онда оның жауабы беріледі. Емтихан академиялық мәселелер жөніндегі департаменттің келісімі бойынша басқа күнге ауыстырылады.

ЕМТИХАН ТАПСЫРУ ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША:

1. Емтихан комиссиясы мен оқытушы емтиханға қатысушыларды аттестаттайды.
2. Univer АЖ-дағы қорытынды ведомоске балл қояды.

Емтихан үшін аттестаттау ведомосына балл қою уақыты –
48 сағат.

Сонымен:

1. Емтихан кесте бойынша өткізіледі.
2. Студенттер мен оқытушы емтихан күні мен уақытын алдын-ала білуі керек.
3. Univer АЖ-да "пән бойынша қорытынды емтихан"құжатын орналастыру міндетті.
4. студент жауабы кезінде топтың басқа мүшелері күту режиміне өтуі мүмкін (камераларды өшіру керек, бірақ БКБ қызметінен шықпау керек).

10. Студент емтиханның өтуіне байланысты қосымша нұсқаулықтар мен ережелерді мына сілтемелер арқылы қарай алады:

https://drive.google.com/file/d/1a5ZyTQTF6fR82wu_l-oUjHGO0sySalTh/view?usp=sharing

11. Бағалау саясаты

Критериалды бағалау: дескрипторларға сәйкес оқыту нәтижелерін бағалау, аралық бақылау мен емтихандарда құзыреттіліктің (мақсатпен көрсетілген оқыту нәтижелерінің) қалыптасуын тексеру.

Жиынтық бағалау: аудиторияда жұмыс белсенділігін және қатысуын бағалау; орындалған тапсырманы, СӨЖ-ді (жоба / кейс / бағдарлама/...) бағалау. Қорытынды бағаны есептеу формуласы ұсынылады.

Пән бойынша қорытынды баға келесі формула бойынша есептеледі: $\frac{РК1+МТ+РК2}{3} \cdot 0{,}6 + ИК \cdot 0{,}4$. Мұнда АБ – аралық бақылау; МТ – аралық емтихан (мидтерм); ҚБ – қорытынды бақылау (емтихан).

Әріптік жүйе бойынша баға	Сандық эквивалент	Баллдары (%-дық көрсеткіші)	Дәстүрлі жүйе бойынша баға
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D-	1,0	50-54	
FX	0,5	25-49	Қанағаттанарлықсыз
F	0	0-24	

Азаматтық құқығы- 5 кредит.
Емтихан сұрақтары қамтылатын тақырыптар

1 Тақырып. Азаматтық құқық түсінігі, пәні, қағидалары, қайнар көздері.

Азаматтық құқықтың түсінігі, пәні, әдістері. Қайнар көздері. Азаматтық құқықтың құқық жүйесінде алатын орны. Азаматтық құқықтың құқық саласы, ғылым саласы, оқу пәні ретінде түсінігі.
Азаматтық құқықтың қағидалары. Азаматтық заңнамалар. Халықаралық шарт азаматтық құқықтың қайнар көзі ретінде.

2 Тақырып. Жеке тұлғалар азаматтық құқықтың субъектісі ретінде

Жеке тұлға азаматтық құқықтың субъектісі ретінде. Жеке тұлғаның құқық және әрекет қабілеттігі. Жеке тұлғаның түрлері.

Құқық қабілеттілік туралы түсінік және оның мазмұны. Шетел азаматтары мен азаматтығы жоқ адамдардың құқық қабілеттілігі.

Құқық қабілеттілікке шек қоюға жол бермеу. Әрекет қабілеттілігін шектеу ерекшеліктері.

Қорғаншы және қамқоршы. Тұрғылықты жер және оның заңды маңызы.

Азаматты хабар-ошарсыз кетті деп тану және оның салдары. Азаматты өлді деп жариялау және оның салдары.

3 Тақырып. Заңды тұлға азаматтық құқықтың субъектісі ретінде

Заңды тұлға азаматтық құқықтың субъектісі ретінде. Заңды тұлғаның құқық және әрекет қабілеттігі. Заңды тұлғаның түрлері.
Құқық қабілеттілік туралы түсінік және оның мазмұны.
Заңды тұлға туралы түсінік және оның белгілері, пайда болуы.
Заңды тұлғаны тоқтату және қайта құру.
Заңды тұлғаның құрылтайшылары.

4 Тақырып. Азаматтық құқық объектілері

Азаматтық құқығының объектілері туралы түсінік және оның түрлері. Мүлік – азаматтық құқығының объектісі. Мүліктің классификациясы.
Қызмет және басқа әрекеттер-азаматтық құқығының объектілері. Интеллектуалдық қызметтің нәтижелері-азаматты құқықтың обьектілері ретінде.
Заттардың классификациясы. Бағалы қағаздар азаматтық құқықтың объектісі ретінде. Қаржы құралдары және ақша азаматтық құқықтың объектісі ретінде. Кәсіпорын азаматтық құқықтың объектісі ретінде.

5 Тақырып. Заттық құқық және өзгеде құқықтар

Заттық құқықтың түсінігі және түрлері. Меншік құқығы заттық құқықтың түрі ретінде. Меншік құқығы ұғымы мен жүйесі, міндеттеме туралы түсінік.
Меншік құқығы пайда болу негіздері. Меншік құқығын тоқтату
Меншік құқығының пайда болу негіздері. Ортақ меншіктің түсінігі мен түрлері.

6 Тақырып. Міндеттеме институты

Міндеттеме туралы жалпы түсініктерді қарастыру. Міндеттеменің түрлері.
Міндеттемелік құқық ұғымы мен жүйесі, міндеттеме туралы түсінік. Міндеттеме субъектілері. Міндеттеме тараптары. Міндеттемеге көп жақты қатысушылық. Міндеттемедегі үшінші тұлға.
Міндеттеменің пайда болу негіздері. Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету туралы түсінік. Міндеттеменің орындалуын қамтамасыз ету әдістерінің түрлері. Міндеттемені орындамағаны үшін жауапкершілік.

Әдебиеттер: Арнайы:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. 30 тамыз 1995 жыл. өзгертулер мен толықтыруларымен бірге, эл.база// adilet.zan.kz

1. 1994-ші жылғы 27 қыркүйегіндегі Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі. (Жалпы бөлім). өзгертулер мен толықтыруларымен бірге, эл. база // adilet.zan.kz.

2. 1999 –ші жылғы 1-ші шілдедегі Қазақстан республикасының Азаматтық кодексі (Ерекше бөлім). өзгертулер мен толықтыруларымен бірге, эл.база // adilet.zan.kz

Қосымша:

Сулейменов М.К. Басин Ю.Г. Гражданское право.,- Алматы 2022.

Интернет-ресурстар: пән бойынша қосымша оқу материалы, сондай-ақ деректер базалар жүйесі үшін құжаттама, үй тапсырмасын, жобаларды орындау үшін пайдаланылатын, univer.kaznu.kz. сайтының бетіндегі ПОӘК бөлімінде қол жетімді болады. htpp//www.Adilet.zan.kz, http://almaty-otary.kz/vystuplenie--a.-zhanabilovoy---pred, http://www..gov./ru/node/254